

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ v PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**Varovné signály ve školském prostředí –
problematika jejich
zaznamenání a vyhodnocení**

**Warning Signals in the School Environment -
the Issue of their Recording and Evaluation**

Bakalářská práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Plánování a řízení krizových situací
Autor bakalářské práce: Valerie Sucharová
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tibor A. Brečka, MBA, LL.M.,

Kladno 2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Sucharová** Jméno: **Valerie** Osobní číslo: **503388**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Plánování a řízení krizových situací**

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

Varovné signály ve školském prostředí - problematika jejich zaznamenání a vyhodnocení

Název bakalářské práce anglicky:

Warning Signals in the School Environment - the Issue of their Recording and Evaluation

Pokyny pro vypracování:

Předmětem bakalářské práce bude analýza psychologických aspektů vnímání varovných signálů ve školním prostředí v oblasti bezpečnosti žáků a školy. V teoretické části budou popsány varovné signály, jejich původ a specifika. Praktická část bakalářské práce se bude zabývat výzkumem vnímání varovných signálů pedagogy vybraných základních a středních škol. Dotazníkové šetření na zkoumané téma proběhne ve vybraném regionu (min. okres) na tamních základních a/či středních školách, respondenti budou zejména pedagogové případně další pracovníci školy. Výstupem bude komparace získaných dat s obdobnými relevantními výzkumy a doporučení pro efektivnější vnímání a vyhodnocování varovných signálů v oblasti bezpečnosti žáků a školy.

Seznam doporučené literatury:

- [1] SLADKÝ, L. and T. BREČKA, Prevence agrese ve školách a školských zařízeních, Karlovy Vary: Asociace bezpečná škola, z.s., 2022, ISBN 978-80-908515-0-4
- [2] SLADKÝ, L., T. BREČKA, and J. SLADKÁ, Manuál bezpečné školy, Karlovy Vary: Asociace bezpečná škola, z.s., 2022, ISBN 978-80-908515-1-1
- [3] Doubravová, K.; Brečka, T.; Sladký, L., Připravenost žáků a pedagogů škol pro sluchově postižené na mimořádné události, Aspekty práce pomáhajících profesí 2021. Recenzovaný sborník příspěvků ze studentské vědecké konference AWHP, ed. Praha: Czech Technical University in Prague, 2021, p. 342-358, ISBN 978-80-01-06852-6

Jméno a příjmení vedoucí(ho) bakalářské práce:

Mgr. Tibor Brečka, MBA, LL.M.

Jméno a příjmení konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **14.02.2023**

Platnost zadání bakalářské práce: **20.09.2024**

doc. Mgr. Zdeněk Hon, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
děkan

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Varovné signály ve školském prostředí – problematika jejich zaznamenání a vyhodnocení vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Kladně dne 18.05.2023

.....
Valerie Sucharová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji za podporu a vedení při psaní mé bakalářské práce panu Mgr. Tiboru A. Brečkovi, MBA, LL.M., za důležité poznatky a rady, díky kterým jsem tuto práci mohla vypracovat.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá varovnými signály ve školním prostředí, které pedagogové mohou před napadením u studentů zaznamenat. Aktuálnost tématu vychází ze stupňující se agrese studentů vůči pedagogům a z nedostatečné informovanosti o problematice varovných signálů před potenciálním napadením.

Práce je rozdělena na část teoretickou a výzkumnou. v teoretické části jsou vymezeny pojmy související s násilím ve školním prostředí. Práce charakterizuje především projevy varovných signálů, které mohou pedagogové u studentů vnímat. Dále definuje rizikové chování, agresi a faktory podílející se na vzniku rizikového chování.

Výzkumná část analyzuje, jak pedagogové identifikují varovné signály, které může student před napadením projevovat. a v případě napadení pedagoga studentem, jaké varovné signály zaznamenali. Výzkumná část se zabývá dotazníkovým šetřením, které proběhlo na základních a středních školách Prahy 14. Získaná data jsou zpracována do grafů a následně vyhodnocena. v závěru výzkumné části jsou komparovány výsledky práce s výsledky jiných autorů.

Klíčová slova

Varovné signály, rizikové chování, pedagogové, školní prostředí, mimořádná událost, agrese, student.

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with warning signs in the school environment which educators can notice prior to actual assaults by students. Currency of the topic is based on the escalating aggression of pupils towards teachers and insufficient awareness of the issue of warning signals before a potential attack.

The thesis is divided into a theoretical and research part. The theoretical part defines terms related to violence in the school environment. It characterizes primarily manifestations of warning signals that teachers can perceive in students. It also specifies risky behavior, aggression and factors involved in the emergence of risky conduct.

The research part analyzes how educators identify warning signs that students can demonstrate before aggression. And in the case of an assault on a teacher by a student, what warning signs they noticed. The research part concerns the questionnaire survey conducted at primary and secondary schools in Prague 14. The obtained data are processed into graphs and subsequently evaluated. Finally, the results of the study are compared with the results of other authors.

Keywords

Warning signs, risky behavior, teachers, school environment, emergency, aggression, student.

Obsah

1	Úvod	9
2	Cíle práce	10
3	Přehled současného stavu	11
3.1	Varovné signály	11
3.1.1	Včasné a bezprostřední varovné signály.....	12
3.1.2	Psychosociální krize	14
3.1.3	Vnímání varovných signálů.....	15
3.2	Důležité zákony	16
3.3	Antropogenní mimořádné události – AMOK ve škole.....	18
3.3.1	Varovné signály u střelce ve škole	20
3.4	Rizikové chování	21
3.4.1	Faktory podílející se na vzniku rizikového chování.....	22
3.5	Agrese.....	24
3.5.1	Druhy agrese	25
3.6	Konflikt.....	27
3.7	Viktimizace	27
4	Metodika	32
4.1	Popis výzkumného šetření.....	32
4.2	Stanovení výzkumného vzorku	32
4.3	Výzkumný nástroj	32
4.4	Stanovení výzkumné otázky.....	33
5	Výsledky	34
5.1	Vyhodnocení údajů z dotazníku	34

5.2	Vyhodnocení cílů práce	50
5.3	Vyhodnocení výzkumné otázky	55
6	Diskuze.....	57
6.1	Doporučení pro praxi.....	61
	Závěr.....	62
7	Seznam použitých zkratk	64
8	Seznam použité literatury	65
9	Seznam použitých obrázků.....	69
10	Seznam použitých tabulek	70
11	Seznam Příloh.....	71

1 ÚVOD

Smutným faktem je, že agresivní chování nezaznamenáváme jen u dospělých, ale i u stále mladší populace. Četnost výskytu nežádoucího chování má stoupající tendenci a dosahuje již varovného signálu. Příkými účastníky výchovy a vzdělání není jen rodič, pedagog ale i celá společnost.

Výběr tohoto tématu vychází ze stupňující se agrese studentů vůči pedagogům a z nedostatečné informovanosti pedagogů o problematice varovných signálů před potencionálním napadením.

Mnoho pedagogických pracovníků se ve své praxi setká s problémovými studenty, kteří pocházejí z různého výchovného prostředí. Každý pedagog má hranice vnímání agresivního chování nastaveny jinde a dokáže si poradit s jiným typem studentů.

Velmi důležité je, aby všichni pedagogové byli dostatečně odborně edukováni, aby dokázali včas rozlišit – odhalit potenciální hrozby. Dále je třeba, aby na základě svých kompetencí byli schopni situaci nejen vyhodnotit ale i včas adekvátně zareagovat. Záleží také na životních zkušenostech pedagoga, které formují jeho osobnost a schopnost reakce na případné hrozby.

Toto téma je velmi ožehavé, pedagogové se k němu veřejně neradi vyjadřují.

Přímým tématem mé bakalářské práce je vnímání a zaznamenání varovných signálů pedagogem před agresivním chováním studenta ve školním prostředí. Bakalářská práce mapuje na kolik jsou pedagogové schopni rozpoznat, vnímat či identifikovat varovné signály před možným napadením.

2 CÍLE PRÁCE

V bakalářské práci jsme si vymezili několik cílů. Hlavním cílem je, co pedagogové identifikují jako varovný signál před napadení studentem.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy související s násilím ve školním prostředí. Práce charakterizuje především projevy varovných signálů, které mohou pedagogové u studentů vnímat. Dále definuje rizikové chování, agresi a faktory podílející se na vzniku rizikového chování.

Ve výzkumné části je vyhodnocení otázek nestandardizovaného anonymního dotazníku, který byl distribuován elektronicky pedagogům základních a středních škol Prahy 14. Následně jsou zhodnoceny cíle práce a výzkumná otázka, poté jsou porovnány s výsledky jiných autorů.

Cíle práce

- Prvním cíl je zjistit, s jakým typem napadení se pedagogové setkávají nejčastěji.
- Druhým cíl je zjistit, na jakém druhu školy, se pedagogové s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta setkávají nejčastěji.
- Třetím cíl je zmapovat četnost agresivního chování studentů vůči pedagogům.
- Čtvrtý cíl je zjistit, zda se pedagogové cítí být dostatečně poučeni, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením.

3 PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU

Proč jsme to nezaznamenali? Řekl nebo udělal žák něco, co by nás mělo varovat před blížící se krizí? Mohli jsme nějak pomoci a předejít tomu? Tyto otázky si klademe v souvislosti s násilím ne kvůli obvinění, ale abychom lépe pochopili, co můžeme udělat, aby se podobné situace už nikdy neopakovaly. Opakovaně si připomínáme dny před incidentem.

3.1 Varovné signály

Varovné signály jsou jevy a stavy, které nastávají před mimořádnou událostí. Jejich včasné zaznamenání může zmírnit nebo úplně zamezit škody. Sladký píše „Lze je definovat jako zvnějšku pozorovatelné změny způsobené intrapsychickými změnami (vnímání – kognice – emoce a motivace).“ Jedná se o změny v chování a komunikaci, které se vymykají normalitě chování daného jedince, jak už k němu samému nebo v porovnání ke skupině. (Sladký 2022, s. 72)

Ve většině případů, kdy dochází k násilí vůči své osobě nebo vůči ostatním, zaznamenáváme varovné signály. Tyto signály mohou zahrnovat určité behaviorální a emocionální příznaky, které naznačují možné problémy u dítěte. Je však důležité si uvědomit, že tyto signály jsou pouze indikátory a neznamení nutně, že dítě má sklony k násilí vůči sobě nebo ostatním. Spíše nám tyto signály dávají impuls, abychom si prověřili své obavy a zvážili potřeby dítěte. Časná varovná znamení nám umožňují jednat zodpovědně tím, že poskytneme dítěti pomoc dříve, než se problémy vyhroťí. (Dwyer 1998)

Příklady varovných signálů ve školním prostředí:

- Změna chování a nálad u žáků
- Změna ve vizáži

- Zhoršení prospěchu
- Častá nepřítomnost v hodinách
- Sebeпоškozování
- Zranění
- Užívání alkoholu, psychotropních a omamných látek
- Výměna kamarádů
- Změna zájmů
- Jiné chování na sociálních sítích (Sladký 2022)

3.1.1 Včasné a bezprostřední varovné signály

Děti, které projevují násilí vůči sobě nebo ostatním, se často cítí odmítnuty a pronásledovány. Agresivní chování se obvykle objevuje již v raném věku. Pokud jim není poskytnuta podpora, léčba. Když však děti mají pozitivní vztah k dospělým, ať už doma nebo ve škole, výrazně se snižuje potenciál projevování násilí. (Dwyer 1998)

Následující včasné varovné signály jsou uvedeny s ohledem na to, že nejsou stejně významné a nejsou uvedeny v žádném konkrétním pořadí závažnosti:

- Sociální izolace
- Pocity osamělosti
- Být obětí násilí
- Pronásledování nebo strach z pronásledování
- Projevy násilí ve spisech a kresbách
- Neovladatelný hněv
- Problémy s disciplínou
- Neschopnost tolerovat odlišnosti a předsudky
- Zneužívání drog a alkoholu
- Závažné výhrůžky násilím

Žádný z těchto znaků sám o sobě nedokáže přesně předpovědět agresi a násilí. Je také nevhodné a potenciálně škodlivé používat včasné varovné signály jako kontrolní seznam pro hodnocení jednotlivých dětí. Tyto signály slouží, spíše jako nástroj pro zamyšlení, identifikaci, upozornění, že dítě potřebuje pomoc. (Dwyer 1998)

Bezprostřední varovné signály na rozdíl od včasných varovných signálů, říkají, že student je velmi blízko k tomu, aby se choval nebezpečně. Bezprostřední varovné signály vyžadují okamžitou reakci. (Dwyer 1998)

Je důležité si uvědomit, že žádný varovný signál nedokáže přesně předpovědět nebezpečný čin. Bezprostřední varovné signály jsou spíše identifikovány jako příznaky zjevného, vážného nepřátelského chování nebo hrozeb směřujících proti spolužákům, pedagogům nebo jiným jednotlivcům. Tyto varovné signály jsou často patrné více než jednomu pedagogovi. Když se objeví bezprostřední varovné signály naznačující hrozbu, bezpečnost vždy musí být na prvním místě a vyžaduje okamžitou akci. Bezprostřední varovné signály mohou zahrnovat:

- Fyzické rozbroje s vrstevníky nebo členy rodiny
- Ničení majetku
- Vztek vyvolaný drobnými důvody
- Impulzivní a chronické bití, zastrašování
- Projevy sebepoškozování nebo vyhrožování sebevraždou
- Výhrůžky zabitím
- Vypracovaný plán, jak ublížit nebo zabít ostatní, zejména pokud dítě projevovalo agresivitu nebo se již v minulosti pokusilo vyhrožovat
- Držení nebo užívání střelných zbraní a dalších nebezpečných předmětů

V případě, že dítě má podrobný plán na spáchání násilí nebo je držitelem zbraně, je nezbytné okamžitě zasáhnout ze strany školských úřadů a případně zákonných orgánů. Rodiče by měli být ihned informováni o jakémkoli znepokojujícím chování ze strany studentů. Tyto reakce by měly být v souladu s politikou školního vedení a s plány prevence násilí a řešení těchto situací. (Dwyer 1998)

3.1.2 Psychosociální krize

Několik analýz případů střelby na školách ukazuje, že psychosociální krize byla často spojena s varovnými signály, které ukazovali na plánování násilného činu nebo zájem o násilí. Toto chování se obvykle projevovalo již v rané fázi krize a mohlo být doprovázeno i dalšími symptomy naznačujícími negativní psychosociální vývoj. Podstatné je se zaměřit na motivaci pachatele a na proces daného činu. Čin může mít lineární, postupný průběh, který začíná myšlenkou či představou, jedinec o činu přemýšlí, poté následují změny v chování až se dostáváme k samotnému činu. Ale tento lineárním postup nebývá moc častý, průběh nám mohou ovlivnit různé změny, které mohou čin oddálit nebo naopak urychlit. Scheithaue vytvořil dynamický vývojový model, který integruje výsledky několika studií a analýz případů střelby na německých školách. Tento model tvrdí, že samotná krize může být zhoršena stresujícími událostmi, které jsou úzce spojené s motivy později spáchaného násilného činu, jako je například odmítnutí vrstevníky nebo konflikty s učiteli, které jsou brány, jako varovné signály. Vedle psychosociálních rizikových faktorů tedy hrají důležitou roli i problémové chování. (Sladký 2022, Scheithaue 2015, Fiedler 2020)

V analýzách případů byly identifikovány různé varovné signály krize, které naznačovaly potíže. Mezi tyto signály patřila školní neúspěšnost, odmítání docházky do školy, odloučení od sociálního prostředí, projevy agresivního

chování, sebepoškozování, psychosomatické bolesti nebo náhlé změny v chování. (Scheithaue 2015)

3.1.3 Vnímání varovných signálů

Důležité je umět správně vnímat a rozpoznat varovné signály. U trestného činu střelby na škole je charakteristické plánování útoku, v jiných případech mladistvých vražd hrají mnohem větší roli akutní a osobní konflikty. Střelby ve školách připomínají jiné formy masových vražd více než jiné formy násilí mladistvých nebo násilí ve školách. Včasné vyhodnocení varovných signálů nám může pomoci hrozbu rozpoznat, minimalizovat nebo úplně eliminovat. Tyto signály u jedince můžeme zaznamenávat několik měsíců i let před mimořádnou událostí. U jedince bychom měli zaznamenávat postupný nárůst síly, což znamená, že bychom měli nejsilnější varovný signál zaznamenat přímo před činem. Průběh, ale není vždy tak přímočarý. Také se může jednat o zkratkovité jednání v afektu. (Sladký 2022, Moore 2003)

Čím intenzivnější varovný signál je, tím jednodušší je ho rozpoznat a správně zareagovat. Nastává problém s časem, protože čím je reakce silnější, tím méně času máme na odezvu. (Sladký 2022)

Pokud varovné signály vnímáme jako odchylku od běžného chování jedince, tak se školní prostředí stává výhodou. Učitelé a další pracovníci školy, i když nejsou odborně vyškoleni v analýze pocitů a motivů dětí, hrají klíčovou roli při pozorování problémového chování a předávání informací o něm odborníkům, jako jsou školní psychologové, sociální pracovníci, poradci. Pedagogové, a především třídní učitelé své žáky a studenty dobře znají, proto je pro pedagogiky snazší signály rozpoznat. Znají chování jedince, konkrétní situaci a dokážou lépe posoudit, jestli se o varovný signál jedná či nikoliv. Musíme být opatrní, abychom se vyhnuli nevhodnému označování nebo

stigmatizaci jednotlivých studentů, pouze na základě toho, že vykazují specifický profil nebo soubor varovných signálů. Je normální mít obavy ohledně dítěte, ale není vhodné přehnaně reagovat nebo dělat ukvapené závěry. (Sladký 2022, Dwyer 1998)

Afekt

Afekt lze popsat jako prudkou, silnou, ale krátkodobou emoční reakci na určitý podnět. Tato situace se vyznačuje vztekem a jedinec má snížené sebeovládání. Nezvládnutý afekt se projevuje neadekvátním chováním na vzniklou situaci. Z toho tedy vyplývá, že napadení v afektu je náhlé bez promyšlení a přípravy. Příčinou zde můžou být náhle negativní změny ze vnějšího okolí jedince. v tomto případě se varovné signály nevyskytují vůbec nebo jsou velmi rychlé. (Sladký 2022, Jedlička 2015)

3.2 Důležité zákony

V této podkapitole se budeme snažit popsat zákony, které souvisejí s mimořádnými událostmi na půdě školy. Mezi takové situace např. řadíme napadení pedagoga, žáka nebo jiného zaměstnance školy, požár, aktivní střelec a další krizové situace.

Zákonu č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů podléhá krizovým stavům, které musí vyhlásit příslušný orgán, v zákoně je popsán způsob, jak se v době v krizi o žáky starat. Pokud je školské zařízení zařazené do plánu krizové připravenosti musí mít materiální i technické zabezpečení. Škola je také odpovědná za výcviky a školení zaměstnanců. (Kovaříková, 2020)

Veškeré formy vzdělání upravuje zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) *Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství. Také se věnuje bezpečnosti a ochraně zdraví ve školských zařízeních a stanovuje povinnost zajistit bezpečnost žáků, předcházet vzniku sociálně patologických jevů s ohledem na jejich fyziologické potřeby a pozitivní vývoj. Školy jsou podle tohoto zákona povinny vést evidenci žáků a evidovat úrazy. § 30 školského zákona ukládá řediteli školy povinnost vydat školní řád a školní vnitřní řád. Tyto dokumenty musí mimo jiné stanovit podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků, jejich ochrany před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí. (Zákon č. 561/2004 § 1, Kovaříková 2020)*

Druhy škol v České republice

Druhy škol jsou mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem typy škol podle jejich zaměření pro účely jejich označování. (Zákon č. 561/2004 § 7)

Dalším důležitým právním dokumentem, který se váže ke krizovým situacím ve škole je Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluv právech dítěte. (Kovaříková, 2020)

3.3 Antropogenní mimořádné události – AMOK ve škole

V České republice se stále dovnímáme, že s mimořádnou situací v podobě AMOKu neboli aktivního střelce se ve školských zařízeních setkat nemůžeme, ale tento fenomén, který není výkvětem dnešní doby je reálným rizikem. Proto je velmi důležité informovat a poučit pedagogy, jak se v případě této situace chovat. Faktem je, že jedna třetina případů aktivního střelce se odehrává ve škole. Na středních a vysokých školách pachatelem nejčastěji bývá žák či vyloučený student. Zatímco na základní škole pachatel nemá ke škole, žádný vztah. (Kovaříková 2020)

Aktivní střelec

Aktivní střelec neboli v policejní terminologii AMOK je zvláštní typ ozbrojeného útoku. Nejčastěji se jedná o jednotlivce, ale může se stát, že se jedná i o skupinu pachatelů. Tento nebezpečný útočník chce během krátké chvíle zranit nebo zabít co nejvíce lidí, bez určitého výběru obětí, nevyjednává ani si nebere rukojmí. Úmyslně si vybírá místa, kde je vysoká frekvence lidí, jedná se o místa jako jsou náměstí, nákupní centra, dopravní uzly... k útoku využívá různé typy zbraní jakou jsou bodné, střelné, výbušniny, vozidla... se stejným postupem se také setkáváme při teroristických útocích. (Kovaříková 2020, Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu 2016)

Z psychologického hlediska víme o aktivních neboli šílených střelcích velmi málo, protože tito pachatelé nejčastěji umírají na místě činu. Buď jsou usmrceni policisty nebo což je častější případ, spáchají sebevraždu. Proto jsme odkázáni pouze na svědectví lidí, kteří pachatele znali. Proto orientačně dělíme střelce do následujících skupin.: (Čírtková 2013)

Šílený střelec z frustrace – šílený střelec z frustrace, prožívá před útokem tíseň, frustraci ze svého života. Důvody jsou většinou běžné životní situace, ztráta zaměstnání či peněz nebo nešťastná láska. U tohoto pachatele se setkáváme s problémem s vlastní identitou, impulzivním chováním, slabou sebekontrolou a v neposlední řadě s pasivně agresivním chováním. Možný postup při masakru je, že jedinec nejprve vyvraždí své blízké a poté anonymní oběti. Sebevražda u tohoto typu může a nemusí být. (Čírtková 2013)

Šílený střelec z fanatismu – dalším typem je střelec z fanatismu, který čin nevykonává ze zoufalství, ale z přesvědčení. Bývá spíše staršího věku a chová nenávisť k určité skupině lidí, tuto skupinu považuje za původce zla. Trestní čin si připravuje a po jeho vykonání ihned místo činu opouští. Sebevražda je zde spíše vzácností. (Čírtková 2013)

Šílený střelec kultovního rázu – charakteristická vlastnost tohoto střelce je sektářství, což znamená, že jedinec, patří k uzavřené skupině, která vyznává stejné svérázné hodnoty. Šílený střelec kultovního rázu je jediným typem střelce, který nevráždí sám, ale ve dvou a více lidech. Pachatel je mladšího věku, čin si dlouho promýšlí a připravuje. (Čírtková 2013)

Šílený střelec konající na pozadí vážné duševní poruchy – poslední typ šíleného střelce trpí psychózou, můžeme se u něj setkat s paranoio, depresí či schizofrenií. Nejprve vyvraždí své blízké a poté až anonymní skupinu lidí, málo kdy spáchá sebevraždu. Se střelcem, který trpí duševní chorobou, se setkáváme jen zřídka. (Čírtková 2013)

Masakry na školách

Nejčastější pachatel tohoto agresivní chování bývá mladý muž s militaristickými sklony. FBI Vypracovala orientační profil pachatele na

základě konkrétních případů. U pachatelů chybí podpora rodiny nebo mají pocit, že podporu rodiny nemají. Úspěchy berou jako samozřejmost, neúspěch chápou jako selhání. Pociňují újmu, cítí se být oběťmi, proto chtějí odplatu ať už za reálné trauma či vymyšlené. Dalším znakem může být snadný přístup ke zbraním nebo vyprávění o zbraních a agresivních tématech, také mohu mluvit o tom, že sní, že někoho zavraždí. Jedinec se ztotožňuje se satanistickými nebo jinými agresivními kultury. Pachatel bývá často samotář či sociálně nevýrazný typ, cítí pocit bezmoci a násilí vnímají jako prostředek, kterým by se mohl ulevit. Také se setkáváme se znakem, že jedinec nepociňuje žádnou lítost či nemá pocit viny. (Čírtková 2013)

Je velmi těžké, Vytvořit jasný profil pachatele, protože je malé množství případů. o psychických vlastnostech pachatele se dozíváme pouze ze druhé a třetí ruky, díky velké sebevražednosti. Proto je nutné se zmínit o dalších rizikových faktorech:

- *Biologické a genetické faktory*
- *Poruchy vazby v ranném dětství*
- *Psychické poruchy a akcentována osobnost*
- *Sociální stažení*
- *kognice (kognitivní scénáře) a fantazie typu,, amok-rehearsal”*
- *Mediální vlivy a úbytek brzd tlumící agresí*
- *Další okolnosti podněcující agresí a nebo odstraňující zábrany (tlumiče) pro agresí (Čírtková 2013, s. 153)*

3.3.1 Varovné signály u střelce ve škole

Jedním z klíčových varovných signálů pro střelbu ve škole je přesně naplánovaný záměr. Například výzkum provedený Vossekuil naznačuje, že plánování útoku je základním rysem úmyslného násilí obecně a zejména ve

vztahu ke školnímu prostředí. Nápad zrealizovat trestný čin trval celý 1 rok, od počátku myšlenky až po uskutečnění. Plánovací fáze trvala několik hodin až měsíců a byla realizována nejméně 2 dny před samotným trestným činem ve 32 z 41 případech, které byly analyzovány. (Vossekuil 2002, Fiedler 2020)

Nejrelevantnějším varovným signálem je únik. Jedná se o únik informací o plánovaném trestném činu. Také oznámení se může objevit buď přímo ve verbální nebo písemné formě. Někteří pachatelé také vyčnívají kvůli sebevražedným myšlenkám. Většinou došlo k úniku informací o plánovaném trestném činu směrem k vrstevníkům pachatele, nebo alespoň vrstevníci byli lidé, kteří se o tom dozvěděli. (Moore 2003, Vossekuil 2002)

Varovné signály, které jsou specifické pro násilí, jsou verbální nebo písemné hrozby, vyjádření násilných úmyslů, projevy fascinace násilím nebo sebevražednými myšlenkami. Pachatelé často projevovali zájem o zbraně, střelbu a často se s nimi ztotožňovali. (Bondü 2011)

3.4 Rizikové chování

Pod pojmem rizikové chování přitom rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost. Jedná se o soubor jevů, jejichž existenci a důsledky, lze vědecky zkoumat, a které je možné ovlivnit prevencí a léčbou. Rizikové chování můžeme také chápat, jako nepříznivé chování, které ovlivňuje fyzické nebo psychické fungování osoby a představuje určitou hrozbu pro jeho okolí. Mezi formy rizikového chování řadíme: (Bendl 2016, Miovský 2010 s.23)

Ministersvo školsví, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) uvádí následující formy rizikové

- *Agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, domácí násilí, krizové situace spojené s násilím, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, krádeže, loupeže, vydírání, vyhrožování*
- *Záškoláctví*
- *Závislostní chování, užívání různých typů návykových látek, netolismus, gambling*
- *Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů*
- *Spektrum poruch příjmu potravy*
- *Negativní působení sekt*
- *Sexuální rizikové chování (MŠMT 2019-2027)*

Snažíme se definovat čím a jak dochází k ublížení, poškození či újmě za zdraví jedince. Proto se nejprve zaměřujeme na jasné pojmenování rizik, jestli se jedná o výchovné, zdravotní, sociální či právní riziko, jak konkrétně vypadá, co je příčinou a jestli riziko můžeme snížit či úplně eliminovat. (Miovský 2010)

3.4.1 Faktory podílející se na vzniku rizikového chování

Základní myšlenkou teorie problémového chování je, že nebezpečné či rizikové chování jedince je výsledkem vzájemné interakce mezi jeho osobností a prostředím, v němž se nachází. Toto tvrzení umožňuje rozdělit faktory, které se podílejí na vzniku rizikového chování, do pěti skupin: biologický systém, sociální prostředí, percipované prostředí, osobnost a chování. (Miovský 2010)

- **Biologický systém** – v této skupině se jedná o vrozené faktory, jako je pohlaví, tělesná konstituce, hormonální systém, fyzická odolnost vůči bolesti, vrozené handicapy. Mezi rizikové faktory například patří

alkoholismus v rodinné anamnéze. Mezi protektivní faktory můžeme řadit nadprůměrný intelekt.

- Sociální prostředí – sociální prostředí a sociodemografická charakteristika, do které například spadá dosažené vzdělání, povolání, příjem, rodinná konstalace, škola, lokalita, kde jedinec bydlí jsou stabilní a jedincem těžce ovlivnitelné faktory. Tyto faktory ovlivňují rizikového chování, tehdy až když vnímá, hodnotí a dokáže si utvořit vlastní postoj. Hodnocení vztahů s ostatními má ze všech výše uvedených systémů nejsilnější vliv na rozvoj rizikového chování. Mezi rizikové faktory například řadíme sociální vyloučení, sociální znevýhodnění, mezi protektivní faktory bychom mohli zařadit kvalitní školu, soudržnost rodiny, pozitivně orientovanou výchovu, dobrou lokalitu bydliště.
- Percipované prostředí – nejvíce ovlivnitelná oblast je percipované prostředí, pokud dospívající zažívá příliš stresujících situací a rodiče jedince nedostatečně kontrolují, jeho aktivity a jaké má kamarády, může se jedinec dostat do skupiny kamarádů, kde je rizikové chování běžné a začne se také tak chovat. Jako protektivní faktor, rodiče mohou zavést model konvenčního chování či zvýšit kontrolu.
- Osobnost – motivace, postoj a seberegulace jsou osobnostní rysy, které musí být správně nastavené, pokud nejsou, jedinec může sklouznout k rizikovému chování. Motivace k uspokojení svých cílů může u jedince přerůst natolik, že se začne chovat rizikově, aby své potřeby uspokojil nebo se svými neúspěchy vyrovnal. Často si myslí, že za jeho neúspěch může buď náhoda, anebo vnější vlivy. Mezi rizikové faktory řadíme nízké sebehodnocení a sklon riskovat. Negativní názor na rizikové chování a správně nastavený hodnotový systém jsou protektivní faktory.

- Chování – pokud je v důsledku nějakého chování narušena sebehodnota, jedinec se snaží stejnému chování vyhnout. Rizikové faktory zde jsou problémové pití, školní neúspěšnost. Zatímco k protektivním faktorům patří aktivní zapojení do činnosti školy, nebo zájmových spolků. (Miovský 2010)

Níže jsou vypsané specifické varovné prvky, které se u pachatele mohou vyskytovat. Pokud pedagog u jedince zaznamená některý z těchto jevů nebo jejich kombinaci, měl by se na jedince zaměřit a věnovat mu zvýšenou pozornost, případně navázat spolupráci se školským poradenským zařízením. (Kovaříková, 2020)

- *Nebezpečné komentáře (kdybych mohl zabít co nejvíce lidí)*
- *Obdiv ke zbraním*
- *Určitá zvláštnost (fyzická, emoční, sociální)*
- *Reaktivní chování (problém u jiných)*
- *Tichý, nevýrazný, nenápadný – osaměle*
- *Není přímo fyzicky agresivní*
- *Verbální nenávisť, psaní deníků, zájem o násilí,*
- *Sklon obviňovat okolí za své neúspěchy*
- *Přestupky*
- *svých úmyslech dopředu mluví ve škole*
- *Záliba v morbidních věcech*
- *Paralelní život (Kovaříková 2020 s. 76-77)*

3.5 Agrese

Martínek ve své knize agresí píše, že „Agrese je jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu nebo nepřátelství a útočností s výrazným záměrem ublížit.“ Agrese je chování, které má za cíl ublížit nebo poškodit jinou osobu. Nemusí se

jednat pouze o fyzické násilí, za agresivní chování také považujeme verbální útoky, ponižování, sociální vyloučení, zesměšňování, poškození majetku jiné osoby a další. Není důležité, jestli má poškozený jedinec zranění. Ale jestli agresivní chování bylo záměrné, cílevědomé. „Klíčové je tedy přijmy záměr, anebo povědomí útočníka o tom, že svým jednáním může druhého poškodit.“ Tudíž za základní znaky agrese považujeme cílevědomí charakter a úmysl. (Martínek 2015, s.23, Výrost 2019, Janošová 2016 s.70)

Agresivita

Agresí rozumíme chování, čin nebo i situaci. Zatímco agresivita je znak osobnosti, která má tendenci chovat se agresivně. Jedná se o vrozenou vlastnost či dispozici chovat se agresivně a lze ji charakterizovat jako relativně trvalou připravenost nebo predispozici k agresivnímu chování v různých typech situací. *Používání termínu agresivita v širším smyslu se prolíná nebo zaměňuje s asertivitou, kdy se jí označuje sebeprosazování při dosahování svých cílů anebo tendence získat sociální dominanci, kontrolu nad chováním s názory jiných.* (Martínek 2015, Výrost 2019 s. 203)

3.5.1 Druhy agrese

Setkáváme s různým dělením typů agrese, Toto dělení vychází ze způsobu ubližování. Fyzická a verbální agrese a přímá a nepřímá agrese. (Výrost 2019)

Výše uvedené formy agrese reprezentují způsob ubližování. Tudíž přímá verbální agrese je zesměšňování, osočování, nadávky, zatímco nepřímá forma se vyznačuje pomluvami a nevhodnými žertíky. Do této kategorie můžeme řadit i zesměšňující kresby či básně, této formě agrese se říká symbolická. Za přímou fyzickou agresi považujeme fyzické napadnutí, kopanec, facka, pohlavek... projevem nepřímé fyzické agrese například je ničení osobních věcí. U tohoto typu

dělení ještě rozlišujeme pasivitu a aktivitu. Když je agrese aktivní, jedinec je ten, který agresi provádí, kdyžto v případě pasivity je jedinec pouze přihlížejícím. (Martínek 2015)

Agrese instrumentální a afektivní

Agresi dále můžeme dělit na instrumentální a afektivní. Tento typ dělení je na základě povahy a příčiny agrese. Instrumentální agrese je nevědomá forma, kde chceme uspokojit neagresivní cíle což znamená, že se nejedná o přímou formu agrese, ale o vedlejší produkt. Jedinec chce dosáhnout nějakého cíle, a jako meziprodukt k dosažení tohoto cíle, se začne chovat agresivně, aby tento cíl naplnil. Tato agrese není založena na touze někoho zranit. Zatímco afektivní agrese je na základě nějakého podnětu. Tento typ agrese můžeme znát i pod pojmy zlostná, emocionální, impulzivní či expresivní. Těmito termíny se vyjadřují i její typické rysy. Agresi vyvolává odpor či silný negativní emocionální stav, impulzivní reakce na verbální nebo fyzické chování. Nejedná se o cílenou agresi, ale spíše o vyprovokovanou od oběti či okolních vlivů. Afektivním agresivní chování je tedy reakce na averzivní podnět. v některé literatuře se můžeme setkat i se třetím typem agrese. Vyznačuje se o dlouhodobým, opakovaným ubližováním, které můžeme nazvat jako obtěžování, tyranizování či šikanování. Charakteristickým znakem je záměrné ubližování určité oběti, pachatel má větší sílu či moc než oběť a ta se nemůže bránit. Šikanování nebývá něčím vyvolané nebo provázané zlostí, ale může mít i instrumentální podobu. Jedinec se chová agresivně, aby uspokojil své cíle, mezi které můžeme řadit peníze, sexuální nebo jiné služby. I když u tohoto dělení vidíme jasné rozdíly mezi druhy, v některých případech je velmi těžké rozhodnout o jakou formu agrese se jedná. (Výrost 2019)

3.6 Konflikt

Každý den se setkáváme s různými názory a představami, někdy tyto odlišné názory mohou přejít až v konflikt. Konflikty jsou tedy součástí každodenního života. Definice dle Plamínka: *Konflikt je faktor, který ohrožuje nebo porušuje rovnováhu nebo stabilitu systému. Konflikt má tedy tendenci vychylovat systémy ze stavu blízkých rovnováže a tím podněcovat jejich změny.* Je tedy velice těžké si představit i školní prostředí bez konfliktů, protože tam kde jsou lidé jsou i konflikty. Ale je důležité naučit se konflikty řešit. Pokud neumíme konflikt řešit dostáváme se do negativní roviny a nastává vypjatý spor, který je provázený všemi negativními projevy, hádky, urážky, křik, pláč, výhrůžky apod. Tento konflikt je určitě nepříjemný a bolestivý, pokud je konflikt neřešený může dojít až ke změně, převratu nebo radikálnímu řezu. Když se naučíme řešit konflikty, můžeme získat mnoho pozitivních věcí. Konflikty totiž mohou vést k novým myšlenkám, novým úhlům pohledu a posunu v rámci změn v postojích, zájmech a pravidlech. Tento proces může být náročný, ale v konečném důsledku může vést ke komunikačnímu zlepšení a evolučním změnám. (Svobodová , Plamínek 2012 s. 32)

3.7 Viktimizace

Viktimizací se míní proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu. Jde tedy o děj, kdy se jedinec utrpí újmu a tím se stává obětí. Tento proces je dynamický, vyvíjí se, nejedná se pouze o prvotní fázi, kdy na jedinci byl spáchán trestný čin. Viktimizaci dělíme na tři části primární, sekundární a terciální. (Čírtková 2013 s. 102, Brečka 2009)

Primární viktimizace je újma, která vznikla mimořádnou událostí nebo pachatelem. Jedná se o přímý důsledek trestného činu. Sekundární viktimizace je újma vznikající v důsledku reakcí formálních instalací sociální kontroly nebo

neformálního sociálního okolí. Jde tedy o druhotné poškození oběti, které mohlo způsobit například: svým, i když dobře míněným chováním, příslušník IZS, soud, který projednává choulostivé věci či reakce nejbližšího okolí. Terciální viktimizace je fáze, kdy došlo k nápravě, uzdravení, ale jedinec není schopný se s traumatickým zážitkem schopný vyrovnat. (Čírtková 2013 s. 102, Brečka 2009, Kellner 2020)

V návaznosti na viktimizaci, nebo-li procesu stávání se oběti, se setkáváme s dalšími pojmy a těmi jsou primární a sekundární rány. Díky těmto pojmům je snazší pochopit, čím se liší primární a sekundární viktimizace. Primární rány dělíme na fyzickou újmu, což je tělesné poškození, které začíná drobnými ranami a může končit až smrtí. Další typem ran je újma finanční, tím myslíme škodu či ztrátu na majetku a náklady na zotavení. Třetí primární rána je emoční újma, tento typ je velmi těžce objektivně posouditelný, jedná se o vnitro oběti, jedinec může ztratit pocit bezpečí, či mít strach ze samoty. Tyto stavy může jedinec pociťovat i když neutrpěl fyzickou či finanční újmu. (Čírtková 2013, Brečka 2009, Kellner 2020)

V sekundární viktimizaci se setkáváme se sekundárními ranami, které jsou čistě psychického rázu. I když u těchto ran nevidíme hmotný příznak, jsou pro oběť mnohem více zraňující a zanechávají větší újmu než rány primární. Pocity nespravedlnosti, pocit nedůstojnosti a pocit izolace je trojice pocitů, které tvoří sekundární rány.

- Pocity nespravedlnosti – oběť může pocit například zažívat během soudního jednání, kdy nemá dostatečný pocit bezpečí či se pachatel vyslyší na svobodě nebo pachatel získal nedostatečný trest.
- Pocity nedůstojnosti – tento pocit většinou vytvoří okolí, které tvrdí, že oběť si za čin může sama, říká že oběť se chovala nevhodně či byla

vulgárně oblečena. Dalším, kdo může navodit pocit nedůstojnosti jsou instituce, které vedou nevhodně výslechy nebo masová media, jedinec má pak pocit ponížení nebo ztráty duševní rovnováhy, pozitivní sebehodnocení.

- Pocit izolace – *pocit izolace je prožitkovým důsledkem změn, které prodělávají vztahy v bezprostředním sociálním okolí.* Lidé se k oběti chovají odměřeně, vyhýbají se jí, neví, jak s jedincem komunikovat. Tím navazují oběti pocit, že se po kritické události změnila, že je jiný, než býval. Omezuje kontakt s ostatními lidmi, myslí si, že nikdo nemůže pochopit, jak se cítí. (Čírtková 2013 s. 104, Kellner 2020)

Proces prožívání újmy

Dalším procesem, který doprovází viktimizaci je proces prožívání újmy. Průběh je dynamický a individuální, milná představa je, že začíná a končí vyřešením trestného činu či mimořádné události, ale jedinec se zážitkem může vyrovnávat i několik let. U obětí může zaznamenávat určité obecné znaky, které lze zařadit do třech fází: fáze šoku, fáze hojení a fáze zhojení nebo fáze konečné adaptace. (Čírtková 2013 s. 102, Brečka 2009, Kellner 2020)

Fáze šoku – nastává okamžitě po traumatizujícím zážitku, jedinec zažívá stav “ztuhnutí úlekem”. Pociťuje silné emoce jako jsou deprese, úzkost, zoufalství, zlost, neschopnost chápat situaci. Tato fáze může trvat několik hodin či dní. (Čírtková 2013, Kellner 2020)

Fáze adaptace – jedinec se postupně s traumatickým zážitkem vyrovnává. Střídají se dvě polohy, kdy jedinec přemýšlí nad činem, zaplavují ho pocity zloby, strachu, ale i pocity viny. Druhá poloha je stav, kdy jedinec o situaci nechce vůbec hovořit, popírá své přirozené pocity. (Čírtková 2013, Kellner 2020)

Fáze zhojení – je poslední fází, procesu prožívání újmy. Oběť je s traumatizujícím zážitkem smířená, je schopná na situaci nahlížet bez emocí. *Podstatou této fáze je psychická reorganizace oběti, kdy se narušená osobnost oběti znovu dostává do nového status quo a integruje prožitou zkušenost.* (Čírtková 2013, Kellner 2020 s. 4)

Samozřejmě, že oběť nemusí projít všemi fázemi lineárně, může některé fáze přeskočit, nebo se vrátit z jedné fáze do druhé. Kritické dny oběť zažívá při vrácení se z nemocnice, z výsledku policie. Další kritické dny nastávají, když se oběť vrací do běžného života. (Kellner 2020)

Viktimogenní situace

Existují specifická místa a časové okamžiky, kde je větší riziko ohrožení a pokud se jim nevyhneme, zvyšuje se pravděpodobnost, že se staneme obětí trestného činu. Tyto místa a situace nazýváme viktimologenními situacemi. Identifikace takzvaných "horkých míst" s vyšší mírou kriminálního jednání se provádí pomocí odborníků, kteří využívají nejen místní znalosti policistů, ale také nové analytické techniky včetně počítačového mapování. Obecně jsou nejčastěji považovány za viktimologické lokality oblasti s následujícími charakteristikami:

- Lokalita, kde jsou levné byty s velkým počtem svobodných, nezaměstnaných mužů ve věku nad 15 let.
- Místa jsou protkaná hustou sítí hromadné dopravy nebo jsou hromadnou dopravou snadno přístupná.
- Lidé se neznají, sousedské vazby nejsou.
- V této oblasti je těžké rozpoznat domácí lidi od cizinců.
- Také místa, která jsou ve stejný čas opuštěná (přes den soukromá obydlí, v noci kanceláře). (Čírtková 2013, Velikovská 2016)

Lze tedy říci, že kriminalita, se soustřeďuje do částí měst s typicky levnou výstavou, žijí zde především sociálně slabší rodiny s velkým počtem dětí. (Čírtková 2013, Velikovská 2016)

Viktimogeni faktory

Čírtková uvádí, v rámci psychologického přístupu se běžně rozlišují tři skupiny viktimologenních faktorů:

- Sociální – zaměstnání, sociální vrstva, rodinná situace (nejstarší a nejmladší člen).
- Osobnostní – souhrn osobních vlastností, které mohou mít sklon k roli oběti, nejedná o všeobecné typy deliktů, ale pro konkrétní typy jako jsou podvod, znásilnění atd.
- Behaviorální – nevhodné chování, chození do viktimogenních lokalit. (Čírtková 2013, Velikovská 2016).

4 METODIKA

Následující podkapitole se věnuje získávání a statistické analýze dat použitých v praktické části.

4.1 Popis výzkumného šetření

Pro potřeby zpracování praktické části této bakalářské práce jsme zvolili kvantitativní metodu výzkumného šetření pomocí nestandardizovaného anonymního dotazníku. Tento dotazník obsahuje 18 otázek. Před odesláním dotazníku pedagogům, byl proveden před průzkum, kterého se účastnilo 6 respondentů s pedagogickým vzděláním. Tento krok jsme zvolili, abychom zjistili srozumitelnost a přehlednost dotazníku.

Výzkumné šetření bylo zahájeno 24.4.2023 a skončilo 9.5.2023

4.2 Stanovení výzkumného vzorku

Respondenti byli pedagogové ze základních a středních škol Prahy 14. Respondenti nebyli limitováni pohlavím, věkem, ani délkou praxe. Jediným kritériem bylo pedagogické vzdělání a zaměstnání na základních nebo středních školách. Všem respondentům byl distribuován anonymní nestandardizovaný dotazník v elektronické podobě. Osloveno bylo celkem 16 škol, z nichž odpovědělo 62 respondentů.

4.3 Výzkumný nástroj

Jako výzkumný nástroj byl zvolený nestandardizovaný anonymní dotazník vlastní konstrukce (viz. příloha 1). Dotazníkové šetření je metoda používaná k získávání hromadných dat, při níž se sbírají informace o konkrétní populaci pomocí dotazníků. Tyto dotazníky slouží, jako nástroj pro sběr dat a spočívají v položení otázek buď ústně nebo písemně. Dotazník je složen z

anamnestické a vlastní části, obsahuje celkem 18 otázek. v úvodu dotazníku se nachází instruktáž, ve které jsou respondenti seznámeni s důvodem distribuce dotazníku a s jeho anonymitou. Dotazník byl distribuován pomocí internetového formuláře Google. (Novotná 2019)

V anamnestické části dotazníku jsme zjišťovali pohlaví, věkovou skupinu respondentů, délku učitelské praxe, typ školy, kde pedagog pracuje a počet žáků ve škole. Tato část dotazníku obsahuje 5 uzavřených otázek.

Vlastní část dotazníku obsahuje 13 otázek, z toho jsou 2 otevřené a 11 uzavřených. Otázky ve vlastní části dotazníku jsou zaměřené na napadení pedagoga žákem. Další série otázek je orientovaná na varovné signály, které vnímají pedagogové u svých žáků před napadením či jinou mimořádnou událostí způsobenou žákem. v této části jsme použili i otevřené otázky. Závěr dotazníku je věnovaný připravenosti pedagogů na agresivní chování studentů nebo mimořádnou událost.

4.4 Stanovení výzkumné otázky

Pro tuto bakalářskou práci jsme vymezili následující výzkumnou otázku

- Jaké varovné signály zaznamenali pedagogové před útokem?

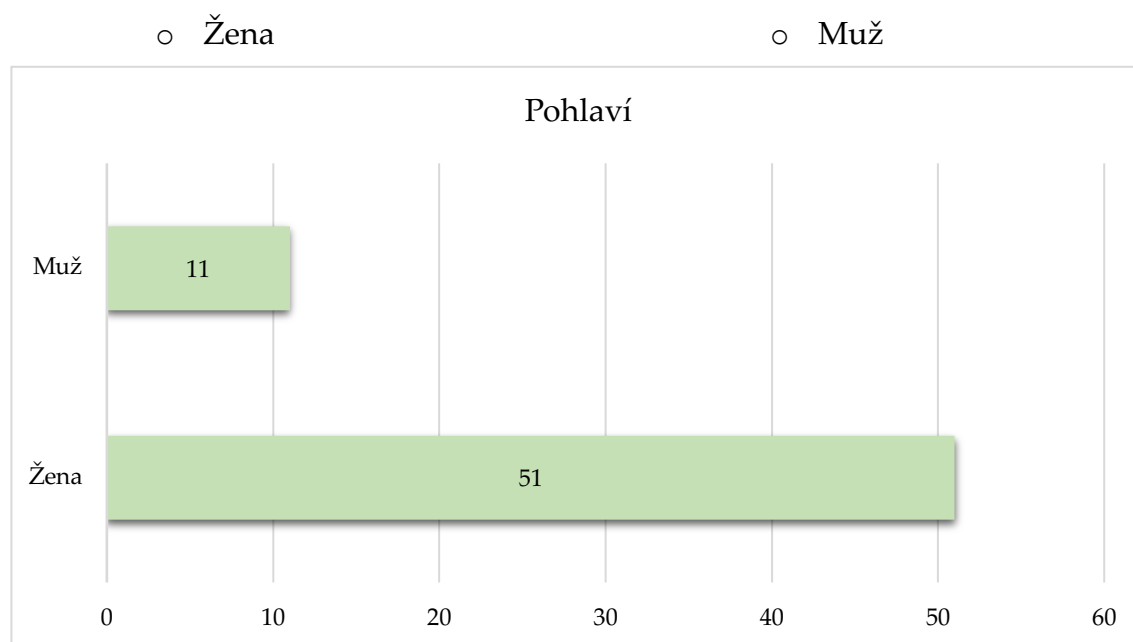
5 VÝSLEDKY

V této podkapitole se věnujeme vyhodnocení anonymního dotazníkového šetření. Ke každé otázce je vypracovaný graf a popis získaných dat od respondentů. Ke konci této kapitoly jsou vyhodnocené cíle práce a výzkumné otázky.

5.1 Vyhodnocení údajů z dotazníku

Prvních 5 otázek se nachází v anamnestické části dotazníku.

1) Pohlaví

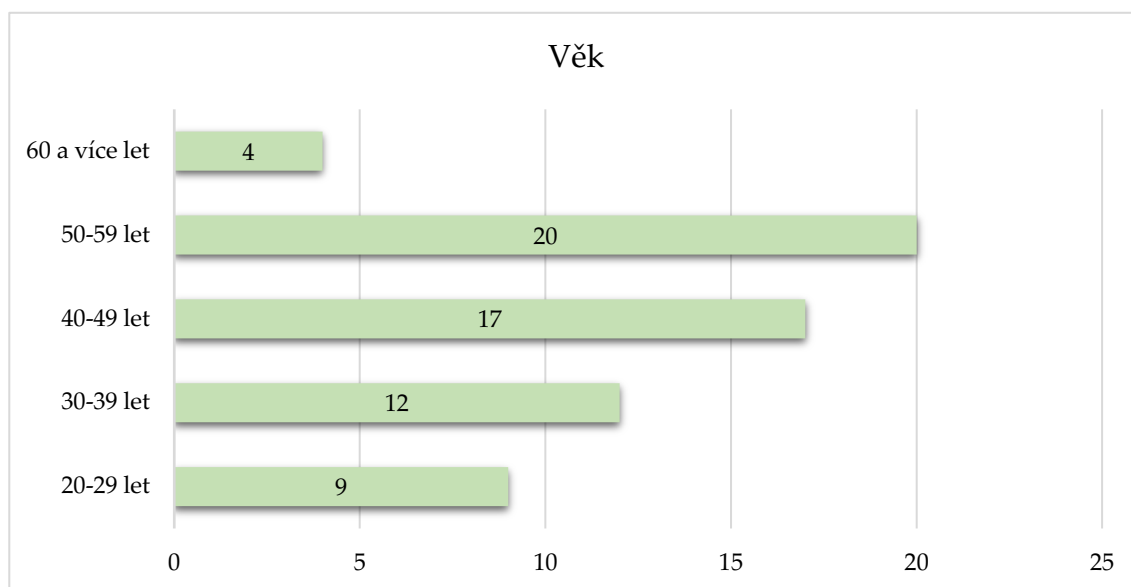
Obrázek 1

Otázka č. 1 Kolik respondentů se zúčastnilo dotazníkového šetření

Celkový počet pedagogů činí 62. Z toho 11 mužů a 51 žen.

2) Věk

- 20-29 let
- 30-39 let
- 40-49 let
- 50-59 let
- 60 a více let

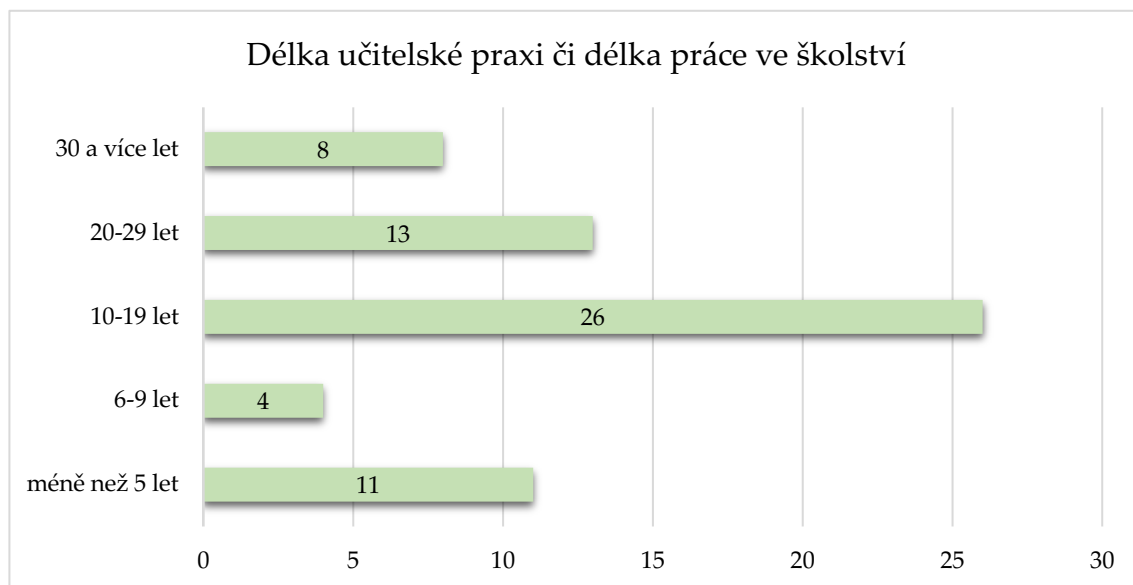
Obrázek 2

Otázka č. 2 Věk korespondentů.

Nejpočetnější skupina celkem 20 pedagogů je ve věku 50-59 let. Celkem 17 respondentům je ve věku mezi 40-49 lety. Ve věku 30-39 let je celkem 12 pedagogů. Celkem 9 respondentů je ve věku 20-29 let a 4 respondenti jsou starší 60 let a více.

3) Délka učitelské praxe či délka práce ve školství

- méně než 5 let
- 6-9 let
- 10-19 let
- 20-29 let
- 30 a více let

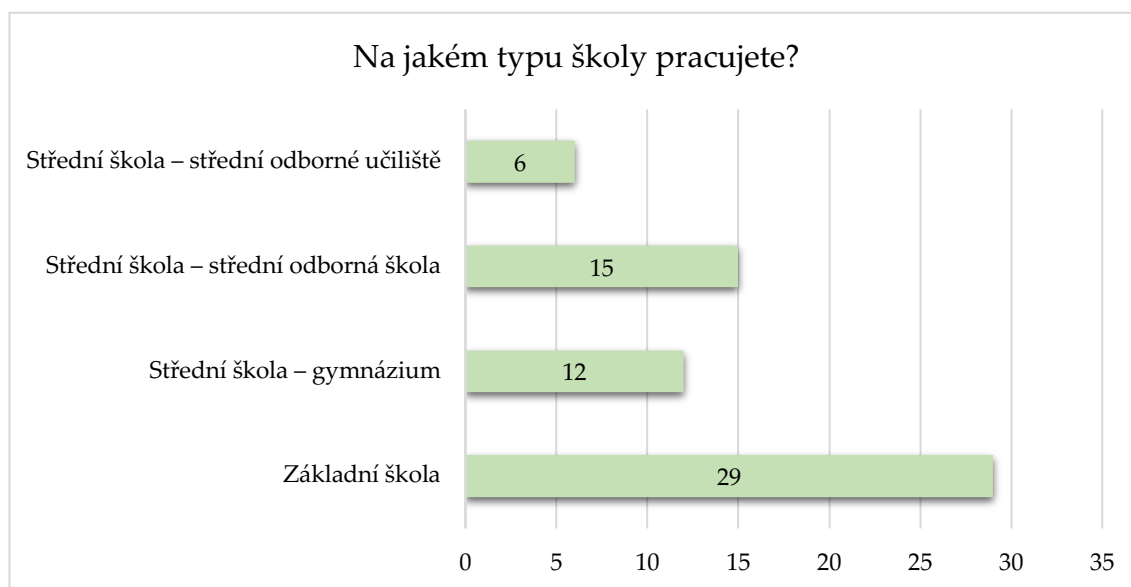
Obrázek 3

Otázka č. 3 Délka učiteléské praxe či délka práce ve školství.

Nejpočetnější skupina 26 respondentů má pedagogickou praxi v délce 10-19 let. Následuje 13 pedagogů s délkou praxe 20-29 let, 11 respondentů pracuje ve školství méně než 5 let. 30 a více let učí 8 pedagogů a 4 respondenti ve školství pracují 6-9 let.

4) Na jakém typu školy pracujete?

- Základní škola
- Střední škola – gymnázium
- Střední škola – střední odborná škola
- Střední škola – střední odborné učiliště

Obrázek 4

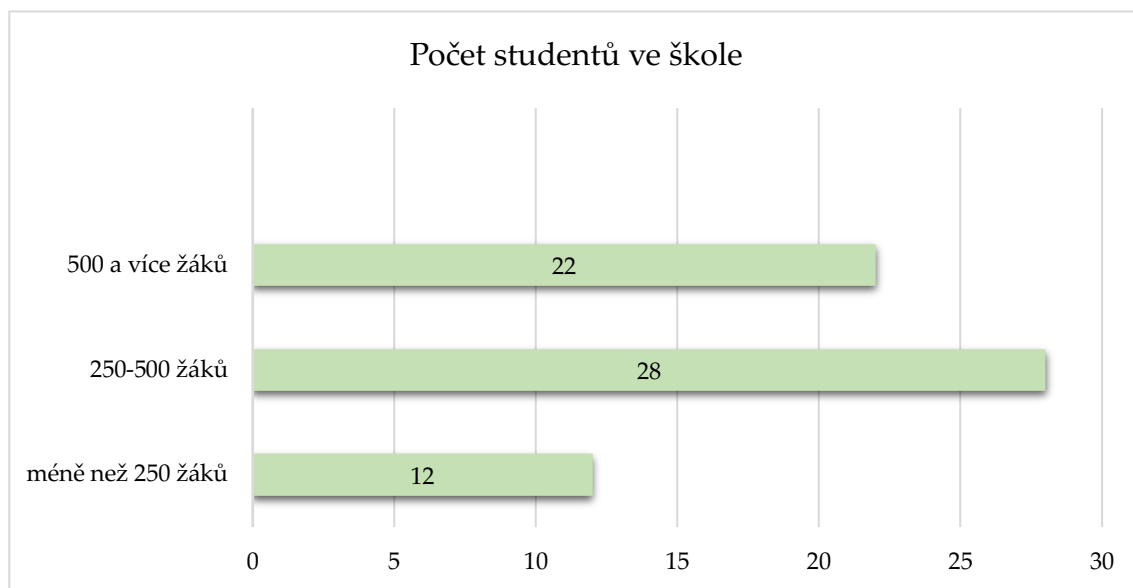
Otázka č. 4 Na jakém druhu školy pracujete?

Nejvíce početná skupina 29 respondentů je ze základních škol. Na středních odborných školách pracuje celkem 15 respondentů. Zatímco na gymnáziích pracuje jen 12 dotázaných a 6 dotázaných pochází ze středních odborných učilišť.

Tato otázka nám bude nápomocná zjistit na jakém druhu školy se agresivní chování vyskytuje nejčastěji.

5) Počet studentů ve škole

- méně než 250 žáků
- 250-500 žáků
- 500 a více žáků

Obrázek 5

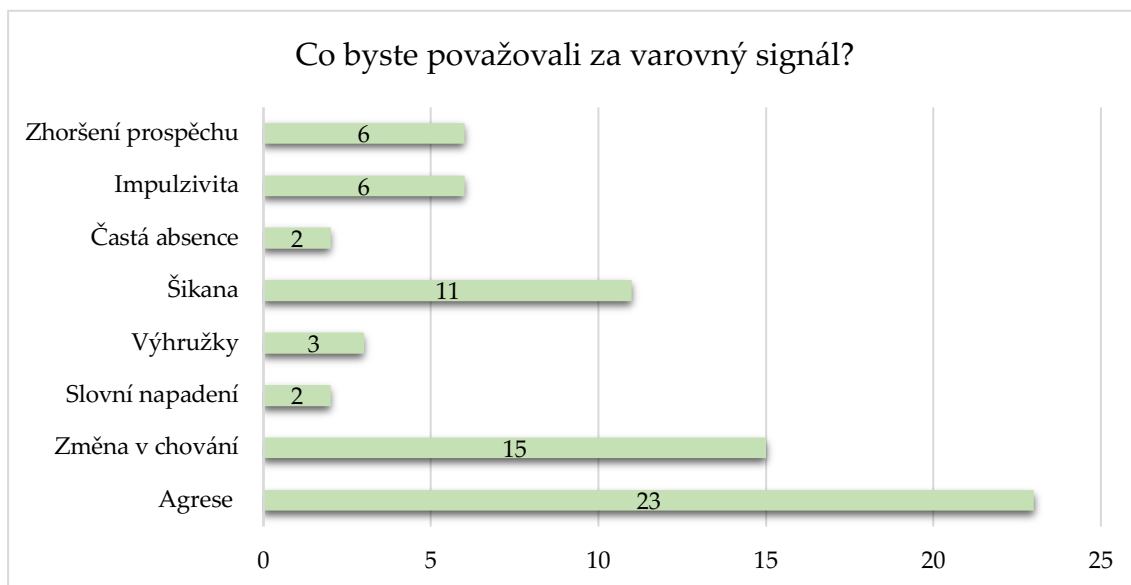
Otázka č. 5. Počet studentů ve škole

Celkem 28 pedagogů pracuje na škole, kde studuje 250-500 žáků. Na škole s počtem 500 a více žáků působí 22 dotázaných. Pouze 12 respondentů pracuje na škole s méně než 250 žáky.

Následující otázky jsou zařazeny do vlastní části dotazníku. Budou zde vyhodnocené jak uzavřené, tak i otevřené otázky.

6) Co byste považovali za varovný signál?

- Agrese,
- Změna v chování
- Slovní napadení
- Výhrůžky
- Šikana
- Častá absence
- Impulzivita
- Zhoršení prospěchu

Obrázek 6

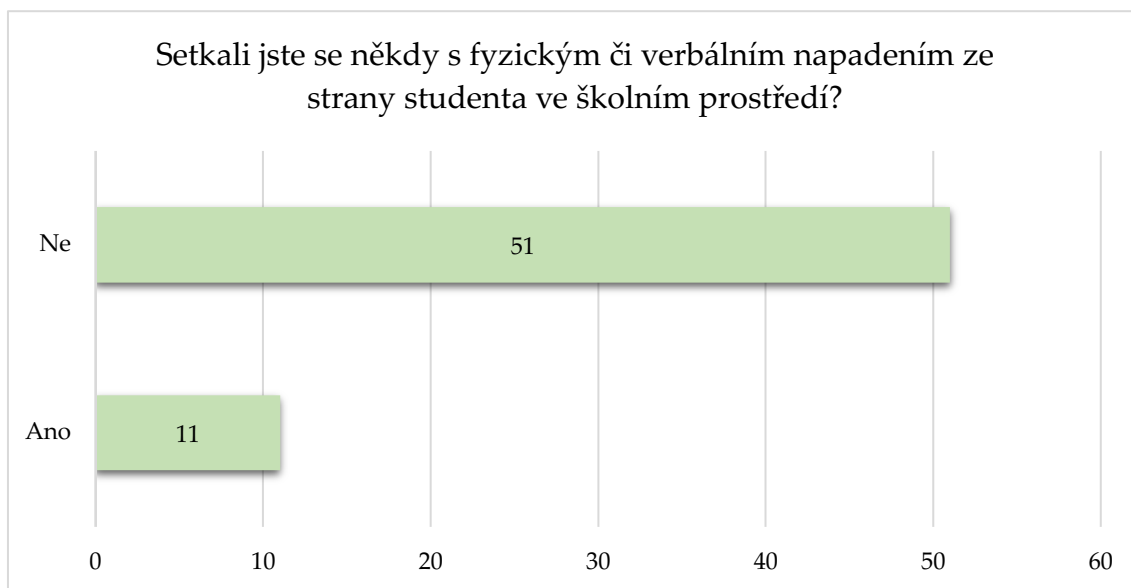
Otázka otevřená č. 6. Co považujete za varovný signál?

Odpovědi respondentů na základě podobnosti byly rozřazeny do 8 kategorií. Nejčastější odpovědí byla agrese, tuto odpověď jsme získali od 23 dotázaných. Celkem 15 respondentů považuje za varovný signál změnu v chování. Šikanu uvedlo 11 pedagogů. Pro 6 dotázaných je varovným signálem zhoršení prospěchu a impulzivita. Celkem 3 respondenti vnímají varovný signál jako výhružky. Častá absence a slovní napadení se v otazníku objevilo 2x.

7) Setkali jste se někdy s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta ve školním prostředí?

Ano

Ne

Obrázek 7

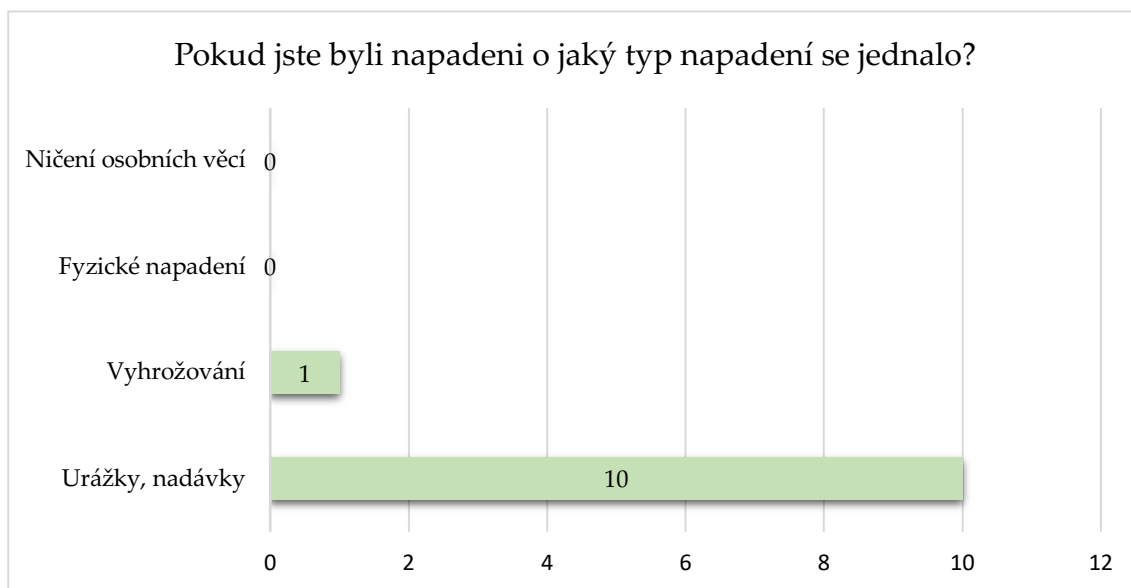
Otázku č. 7 Setkali jste se někdy s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta ve školním prostředí?

Celkem 51 dotázaných se s fyzickým ani verbálním napadením ze strany studenta nesešlo. Zatímco 11 respondentů bylo napadeno.

8) Pokud jste byli napadeni, o jaký typ napadení se jednalo?

- Urážky, nadávky
- Vyhrůžování
- Fyzické napadení
- Ničení osobních věcí

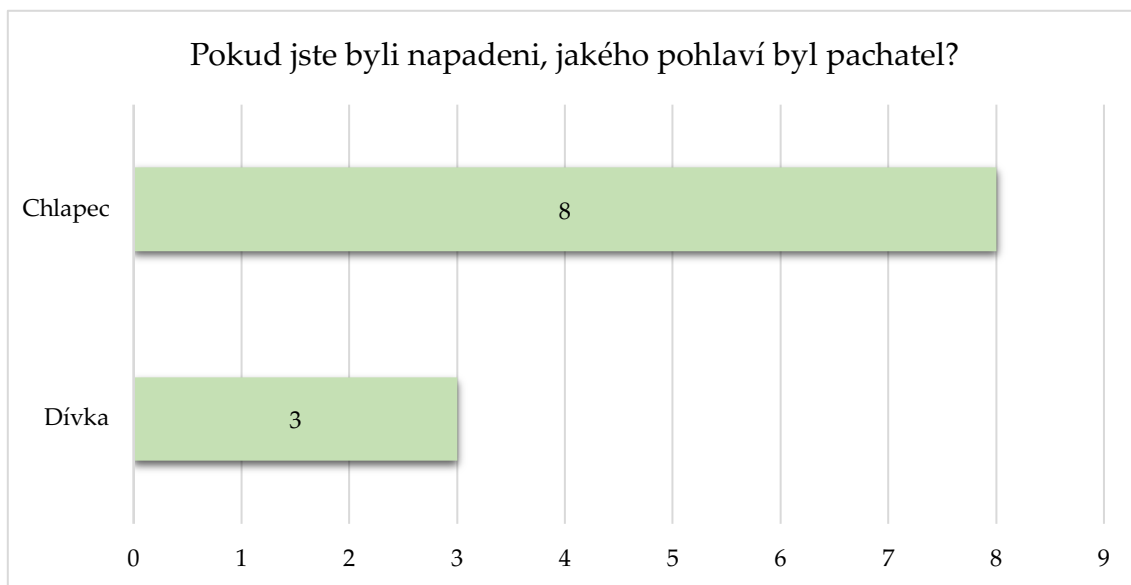
Obrázek 8

Otázka č. 8 Pokud jste byli napadeni, o jaký typ napadení se jednalo?

Tato otázka byla určena pouze pro respondenty, kteří uvedli, že se s napadením setkali. Celkový počet respondentů u této otázky je 11. Celkem 10 pedagogů se setkalo s napadením formou urážek či nadávek. 1 respondentovi bylo vyhrožováno. Žádný z dotázaných se neseťkal s fyzickým napadením či s ničením osobních věcí.

9) Pokud jste byli napadeni, jakého pohlaví byl pachatel?

- Dívka
- Chlapec

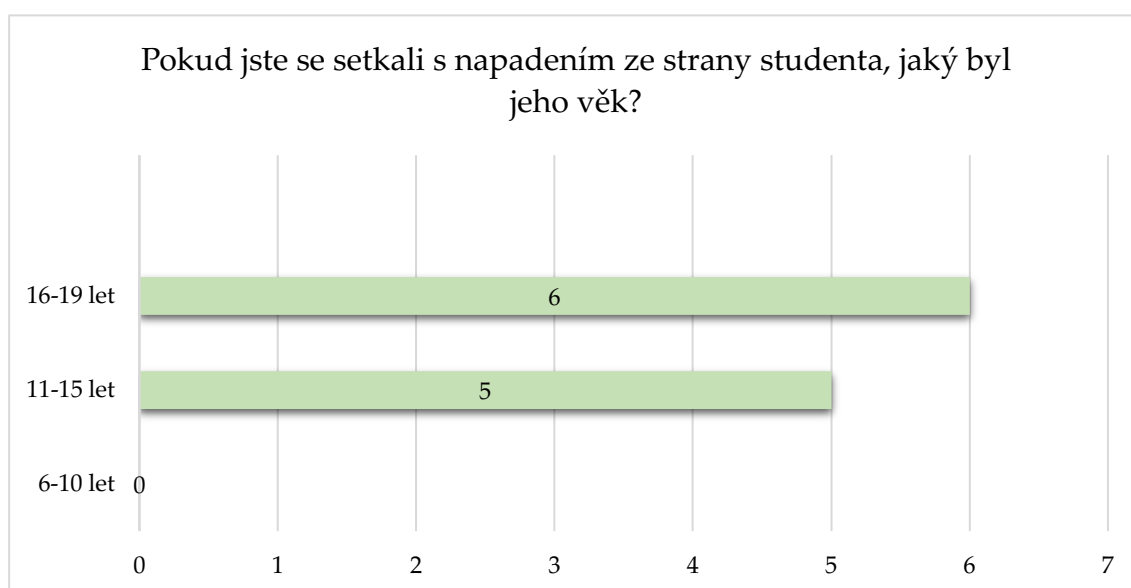
Obrázek 9

Otázka č. 9 Pokud jste byli napadeni, jakého pohlaví byl pachatel?

Je určena pouze pro respondenty, kteří na otázku č. 7 odpověděli ano. Počet respondentů u této otázky je 11. Nejčastějším původcem napadení je chlapec a to u 8 dotázaných. Ve 3 případech byla pachatelem dívka.

10) Pokud jste se setkali s napadením ze strany studenta, jaký byl jeho věk?

- 6-10 let
- 11-15 let
- 16-19 let

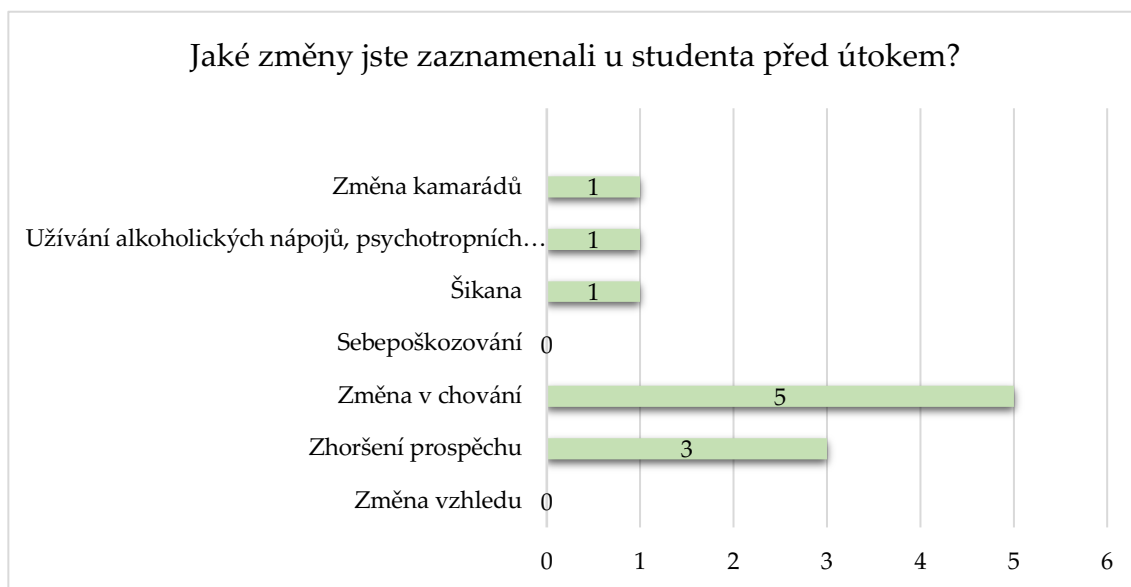
Obrázek 10

Otázka č. 10 Pokud jste se setkali s napadením ze strany studenta, jaký byl jeho věk?

Je pouze pro respondenty s kladnou odpovědí na otázku č. 7. Tato otázka zjišťuje, jaký je věk pachatele, který napadl pedagoga. Celkem 6 pachatelů bylo ve věku mezi 16-19 lety. Celkem 5 studentů ve věku mezi 11- 15 lety napadlo pedagoga.

11) Jaké změny jste zaznamenali u studenta před útokem?

- Změna vzhledu
- Zhoršení prospěchu
- Změna v chování
- Sebepoškozování
- Šikana
- Užívání alkoholických nápojů, psychotropních či omamných látek
- Změna kamarádů

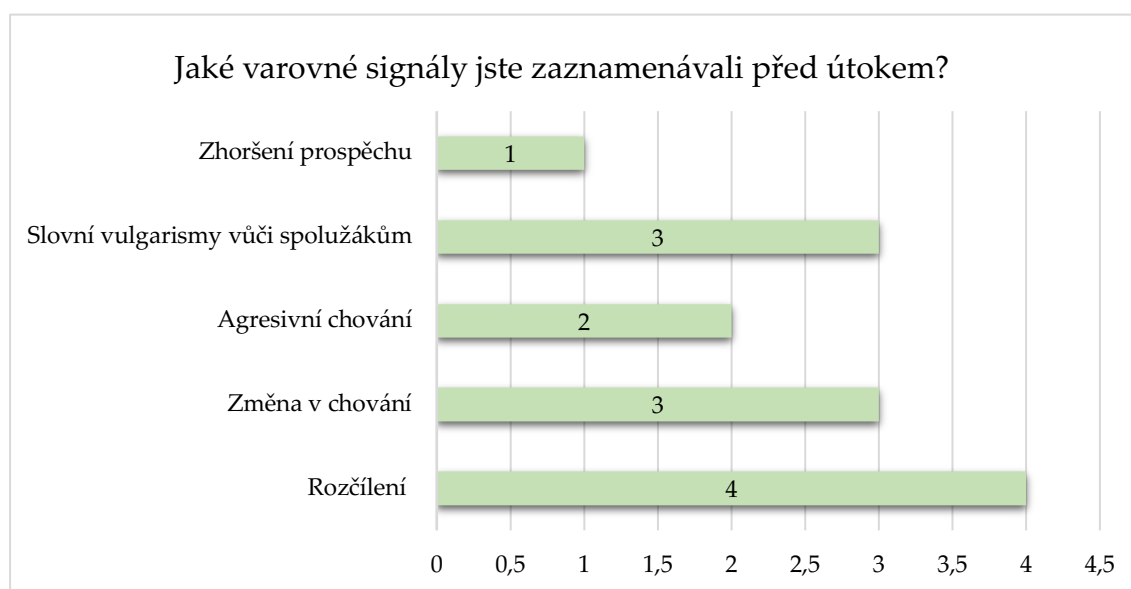
Obrázek 11

Otázka č. 11 Jaké změny jste zaznamenali u studenta před útokem?

Tato otázka byla respondentům položena jako uzavřená otázka. Snažili jsme se zjistit, jaké změny pedagogové u agresorů zaznamenali. Změnu v chování pedagogové uvedli v 5 případech. U 3 agresorů se zhoršil prospěch. U jednoho žáka respondent zaznamenal šikanu. Další z respondentů vnímal změnu kamarádů. U posledního žáka bylo uvedeno užívání alkoholických nápojů, psychotropních či omamných látek. U žádného z agresorů nebyla uvedena změna vzhledu nebo sebepoškození.

12) Jaké varovné signály jste zaznamenávali před útokem?

- Rozčílení
- Změna v chování
- Agresivní chování
- Slovní vulgarismy vůči spolužákům
- Zhoršení prospěchu

Obrázek 12

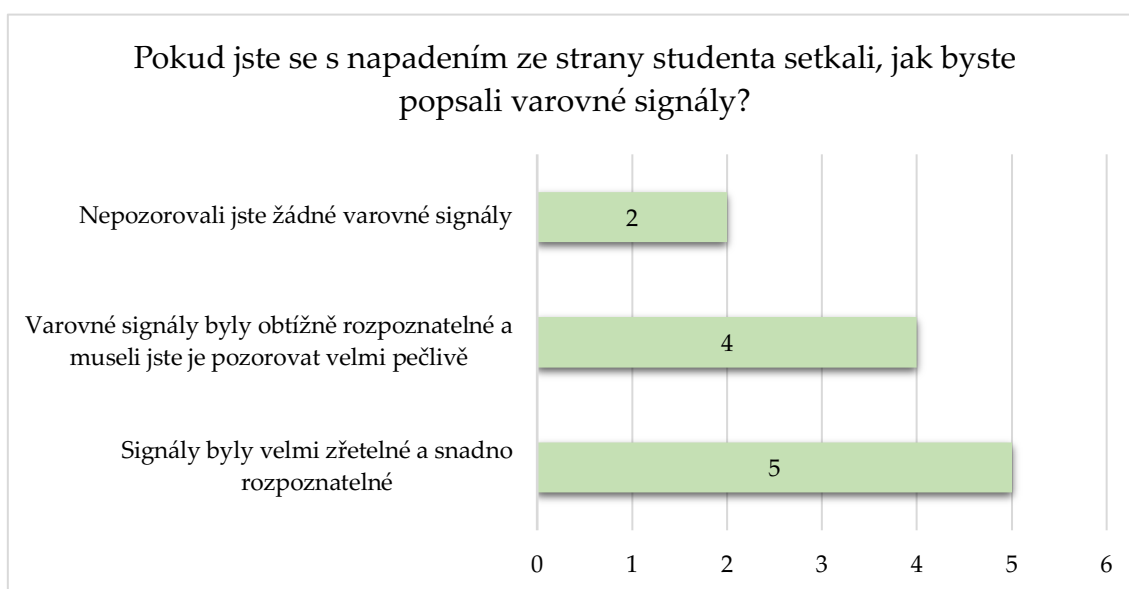
Otázka č.12 Jaké varovné signály jste zaznamenávali před útokem?

Celkem 11 odpovědí bylo rozřazeno do 5 následujících kategorií: rozčílení, změna v chování, agresivní chování, nadávky, zhoršení prospěchu. Celkem 4 respondenti u žáka uvedli rozčílení. Varovný signál formou nadávek uvedli 3 respondenti. Další 3 respondenti u žáka zaznamenali změnu v chování. Celkem 2 pedagogové uvedli, že před útokem žáka

zaregistrovali agresivní chování. Jeden pedagog uvedl, že žák, který ho napadl měl náhle zhoršený prospěch.

13) Pokud jste se s napadením ze strany studenta setkali, jak byste popsali varovné signály?

- Signály byly velmi zřetelné a snadno rozpoznatelné
- Varovné signály byly obtížně rozpoznatelné a museli jste je pozorovat velmi pečlivě
- Nepozorovali jste žádné varovné signály

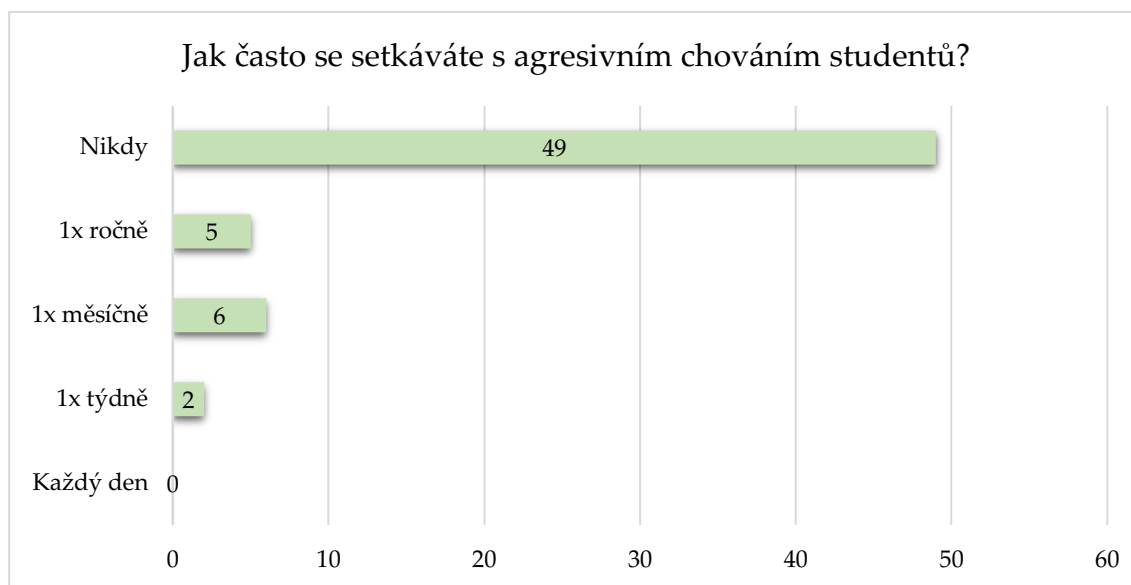
Obrázek 13

Otázka číslo 13 Pokud jste se s napadením ze strany studenta setkali, jak byste popsali varovné signály?

Následující otázka je poslední, která se váže na otázku č. 7, otázka č. 13 je zaměřená na popis varovných signálů. 5 pedagogů vnímalo signály velmi zřetelně a snadno je rozpoznali. 4 respondenti, kteří se s agresivním chováním setkali popsali varovné signály jako obtížně rozpoznatelné a museli je pečlivě rozpoznávat. Celkem 2 pedagogové žádné varovné signály nezaznamenali.

14) Jak často se setkáváte s agresivním chováním studentů?

- Každý den
- 1x týdně
- 1x měsíčně
- 1x ročně
- Nikdy

Obrázek 14

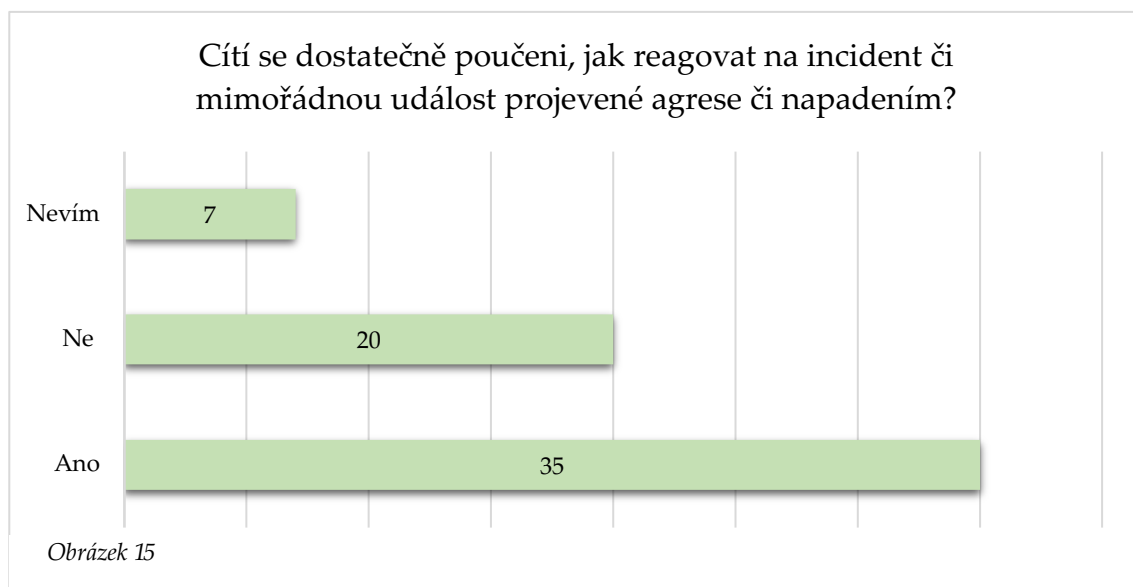
Otázka č. 14 Jak často se setkáváte s agresivním chováním studentů?

Tato otázka určuje frekvenci výskytu agresivního chování studentů ve školním prostředí. Celkem 49 dotázaných se nikdy s agresivním chováním nesešlo. 1 x ročně se s agresivním studentem setkala 5 respondentů. Celkem 6 pedagogů uvedlo, že 1 x měsíčně mělo zkušenost s agresí. 2 pedagogové se s tímto chováním setkávalo 1x týdně. Žádný z respondentů se s agresivním chováním studenta nesešlo každý den.

Následující otázky vlastní části dotazníku jsou zaměřeny na připravenost pedagogů na mimořádnou událost či napadení studentem a na dokumenty, které s napadením souvisejí.

15) Cítí se dostatečně poučení, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením?

- Ano
- Ne
- Nevím

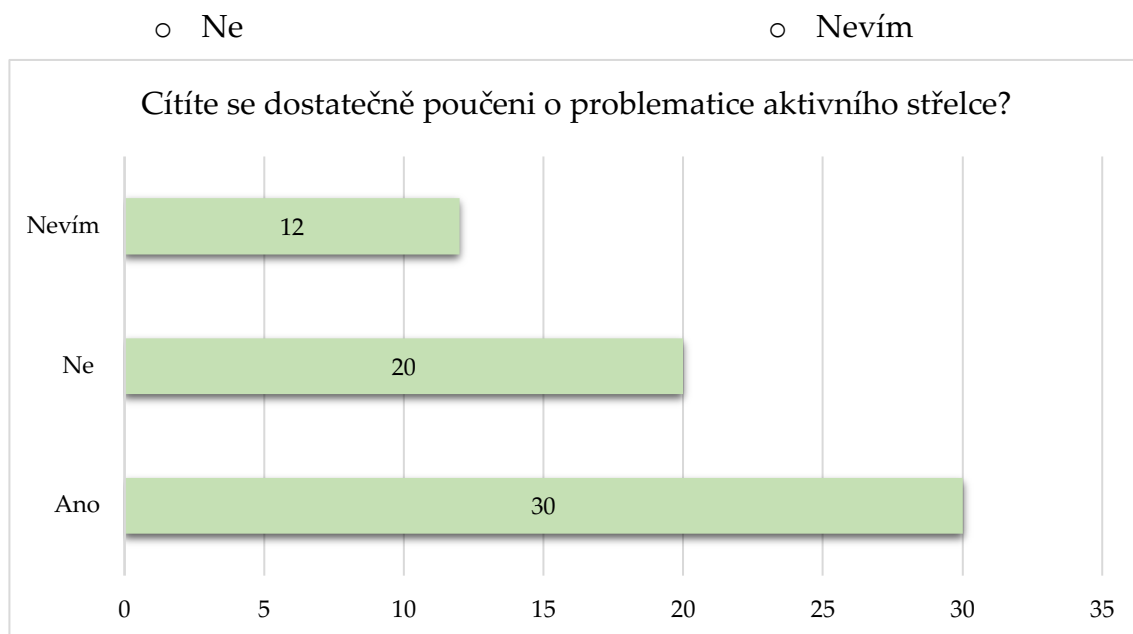

Otázka č. 15 Cítí se pedagogové dostatečně poučení, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením?

Celkem 35 respondentů (56%) odpovědělo, že ano. Dotázaných respondentů, kteří se necítí být poučení bylo 20 (32%) a 7 (12%) pedagogů neví.

16) Cítíte se dostatečně poučení o problematice aktivního střelce?

- Ano

Obrázek 16

Následující otázka č. 16 Cítíte se dostatečně poučení o problematice aktivního střelce?

Tato otázka je zaměřena na připravenost respondentů napadením aktivním střelcem. Počet respondentů, kteří se cítí být poučení je 30 (48%). Celkem 20 (32%) dotázaných pedagogů se necítí být dostatečně poučení. Zbytek respondentů činí 12 dotázaných (20 %) a ti neví.

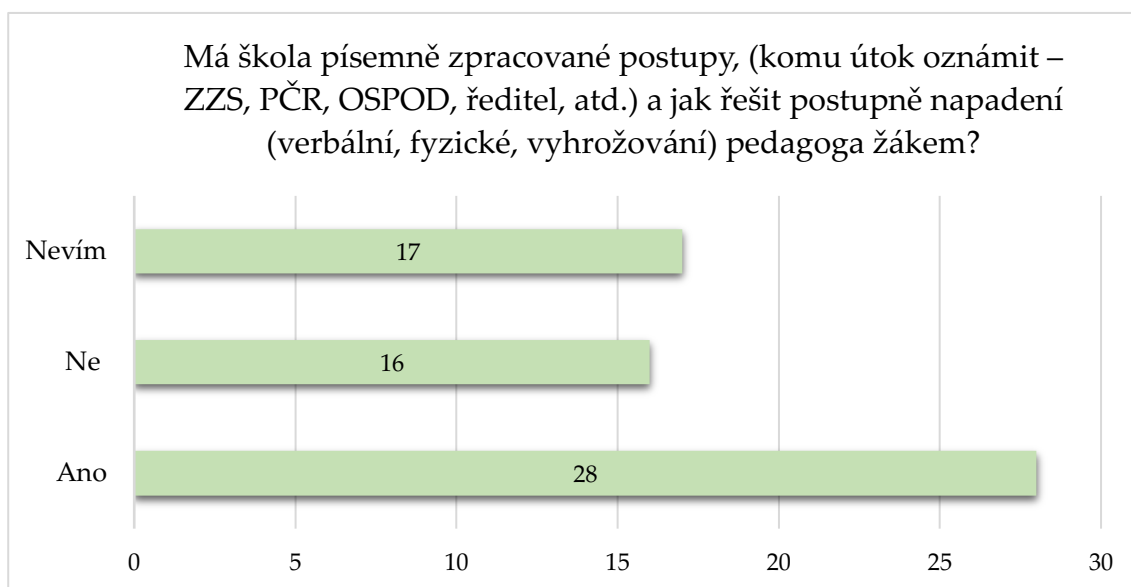
17) Má škola písemně zpracované postupy (komu útok oznámit – ZZS, PČR, OSPOD, ředitel, atd.) a jak řešit postupně napadení (verbální, fyzické, vyhrožování) pedagoga žákem?

- Ano

Ne

Nevím

Obrázek 17

Otázka č.17 Má škola písemně zpracované postupy (komu útok oznámit – ZZS, PČR, OSPOD, ředitel, atd.) a jak řešit postupně napadení (verbální, fyzické, vyhrožování) pedagoga žákem?

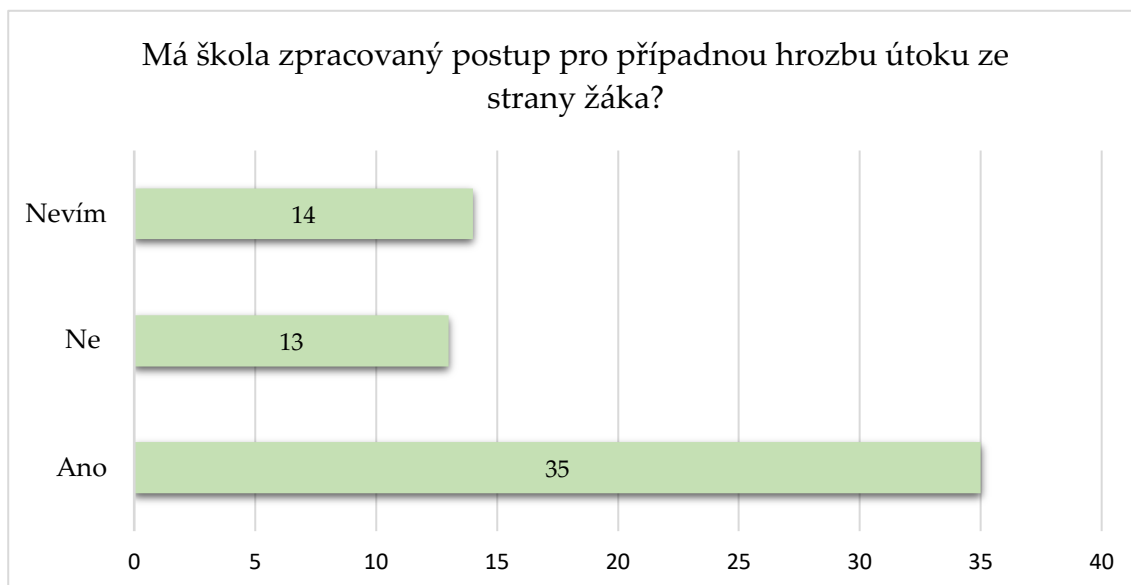
Celkem 28 (45 %) respondentů odpovědělo ano. Počet pedagogů, kteří o takovém dokumentu neví je 17 (27 %) a 16 (25 %) dotázaných tvrdí, že škola takový dokument nemá.

18) Má škola zpracovaný postup pro případnou hrozbu útoku ze strany žáka?

Ano

Nevím

Ne

Obrázek 18

Poslední otázka č. 18 Má škola zpracovaný postup pro případnou hrozbu útoku ze strany žáka?

Na tuto otázku 35 respondentů odpovědělo ano. Celkem 14 dotázaných pedagogů neví, zda škola, takový dokument vlastní a 13 respondentů odpovědělo ne.

5.2 Vyhodnocení cílů práce

V této bakalářské práci jsme si vymezili několik cílů, na které jsme pomocí anonymního dotazníku hledali odpovědi. Respondenti byli pedagogové ze základních a středních škol Prahy 14.

Hlavním cílem bylo, co pedagogové identifikují jako varovný signál před napadení studentem.

Obdobnou otázku jsme položili i respondentům dotazníkového šetření. Tuto otázku nalezneme v dotazníku pod č. 6.

Otázka č. 6 Co byste považovali za varovný signál?

Otázka č. 6 je otevřená a respondenti mohli napsat vícero odpovědí. Tyto odpovědi na základě podobnosti byly rozřazeny do 8 kategorií. Od 62 dotázaných pedagogů jsme dostali 68 odpovědí.

Nejčastější odpovědí, kterou uvedlo 23 (34 %) respondentů byla agrese. Celkem 15 (22 %) dotázaných pedagogů identifikuje jako varovný signál změnu v chování. 11 (16 %) respondentů za varovný signál považuje šikanu. Své zastoupení měly i odpovědi zhoršení prospěchu (9 %), impulzivita (9 %), výhružky (4 %), slovní napadení (3 %) či častá absence (3 %).

Prvním cílem bylo zjistit, s jakým typem napadení ze strany studentů se pedagogové setkávají nejčastěji. k vyhodnocení cíle nám poslouží otázka č. 7 a především otázka č. 8. z dotazníku.

Otázka č. 7 Setkali jste se někdy s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta ve školním prostředí?

Otázka č. 8 Pokud jste byli napadeni o jaký typ napadení se jednalo?

Z dotazníkového šetření vyplývá, že 51 (82 %) dotázaných pedagogů se s fyzickým napadením nikdy nesešlo. 11 (18 %) dotázaných pedagogů má zkušenost s napadením studentem. Těchto 11 respondentů poté odpovídalo na otázku č. 8. Respondenti vybírali ze 4 možností typu napadení – Urážky, nadávky; vyhrožování; fyzické napadení; ničení osobních věcí. 10 (91 %) respondentů uvedlo odpověď urážky, nadávky. 1 (9 %) respondent má zkušenost s výhružkami.

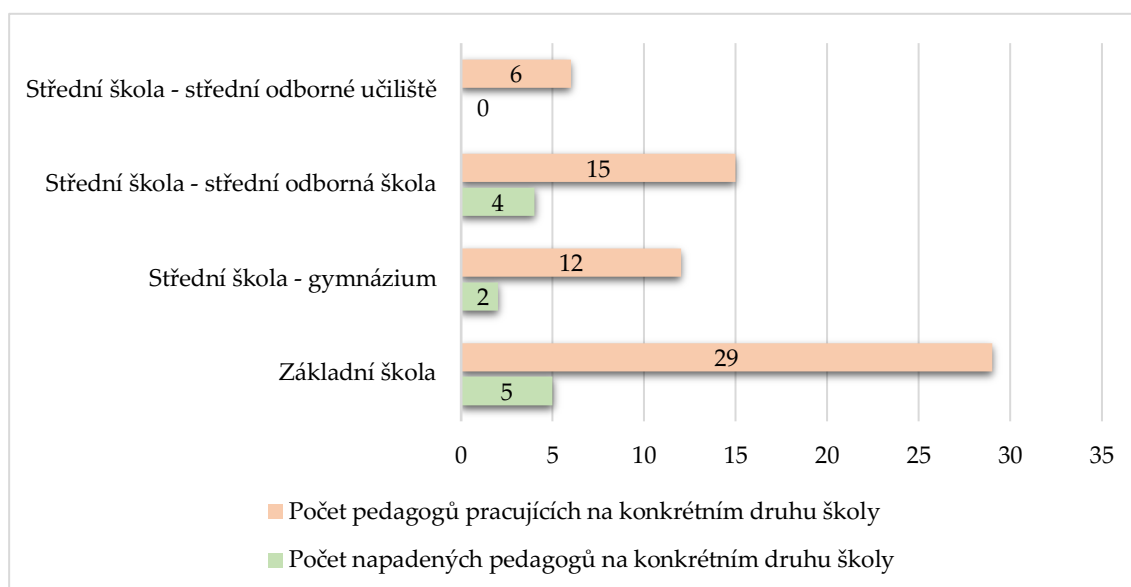
Z námi provedeného dotazníkového šetření vyplývá, že nejčastější typ napadení pedagoga žákem jsou urážky či nadávky.

Druhým cílem bylo zjistit, na jakém druhu školy, se pedagogové s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta setkávají nejčastěji. k vyhodnocení cíle jsme použili 2 otázky z dotazníkového šetření. Otázka č. 4 a otázka č. 7. z dotazníku.

Otázka č. 4 Na jakém druhu školy pracujete?

Otázka č. 7 Setkali jste se někdy s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta ve školním prostředí?

Pro přesnější vyhodnocení jsme vytvořili graf. Který porovnává celkový počet pracujících pedagogů na konkrétním druhu školy a celkový počet napadených pedagogů na konkrétním druhu školy.

Obrázek 19

Dotazníkové šetření probíhalo na základních a středních školách – gymnáziích, středních odborných školách a na středních odborných učilištích. v grafu vidíme celkový počet pracujících respondentů na konkrétním druhu školy. Na základní škole pracuje celkem 29 (47 %) dotázaných. 15 (24 %) respondentů pracuje na střední odborné škole, 12 (19 %) respondentů na

gymnáziu a 6 (10%) na středním odborném učilišti. Celkový počet respondentů ze středních škol (gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště) činí 33 (53 %).

Celkový počet napadených pedagogů na konkrétním druhu školy. Celkem 5 (45 %) napadených respondentů pracuje na základní škole. 4 (36 %) respondenti pracují na střední odborné škole a 2 (19 %) respondenti jsou zaměstnanci gymnázia. Žádný z respondentů pracujících na středním odborném učilišti nebyl studentem verbálně ani fyzicky napaden. Celkový počet napadených respondentů ze středních škol (gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště) činí 6 (55 %).

Celkový počet respondentů pracujících na základní škole je 29 z nichž 5 (17 %) respondentů bylo fyzicky či verbálně napadeno studentem.

Celkový počet respondentů pracujících na střední škole – gymnáziu je 12 z nichž 2 (16 %) respondenti byli fyzicky či verbálně napadeni studentem.

Celkový počet respondentů pracujících na střední škole – střední odborné škole je 15 z nichž 4 (27 %) respondenti byli fyzicky či verbálně napadeni studentem.

Celkový počet respondentů pracujících na střední škole – středním odborném učilišti je 6 z nichž žádný z respondentů nebyl fyzicky či verbálně studentem napaden.

Celkový počet respondentů pracujících na střední škole (gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště) je 33 z nichž 6 (18 %) respondentů bylo fyzicky či verbálně napadeno.

V případě, kdy rozlišujeme druhy středních škol z porovnání vyplývá, že na základní škole se pedagogové s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta setkávají nejčastěji.

V případě, kdy nerozlišujeme druhy středních škol z porovnání vyplývá, že na střední škole se pedagogové s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta setkávají nejčastěji.

Třetím cílem bylo zmapovat četnost agresivního chování studentů vůči pedagogům. Otázka č. 14, která nám pomohla ke zjištění cíle.

Otázka č. 14 Jak často se setkáváte s agresivním chováním studentů?

Celkem 49 (79 %) respondentů z 62 dotázaných se s agresivním chováním studentů vůbec neseťkává. 6 (10 %) dotázaných pedagogů se s agresivním chováním ze strany studenta setkává 1 x měsíčně. 1x ročně uvedlo 5 (8 %) respondentů. 2 (3 %) respondenti se s agresí setkávají 1x týdně. Žádný respondent nevedl, že by se s agresí ze strany studenta setkával každý den.

Čtvrtým cílem bylo zjistit, zda se pedagogové cítí být dostatečně poučeni, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením. Nápomocná nám byla otázka č. 15. z dotazníku.

Otázka č. 15 Cítí se dostatečně poučeni, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením?

Z celkového počtu 62 respondentů se 35 (57 %) respondentů cítí být dostatečně poučeno, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením. 7 (11 %) dotázaných respondentů se necítí být dostatečně poučeno a zbylých 20 (32 %) dotázaných neví.

5.3 Vyhodnocení výzkumné otázky

V této podkapitole se budeme zabývat vyhodnocením výzkumné otázky.

Jaké varovné signály zaznamenali pedagogové před útokem?

Výzkumnou otázkou bylo, jaké varovné signály zaznamenali pedagogové před útokem? Tuto otázku jsme položili respondentům dotazníkového šetření. Při vyhodnocení této výzkumné otázky jsme použili otázky č. 7, č. 8 a č. 12.

Otázka č. 7 Setkali jste se někdy s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta ve školním prostředí?

Otázka č. 8 Pokud jste byli napadeni o jaký typ napadení se jednalo?

Otázka č. 12 Jaké varovné signály jste zaznamenávali před útokem?

Z celkového počtu 62 respondentů 51 (82 %) respondentů uvedlo, že se nikdy nesetkali fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta. Zbýlých 11 (18 %) dotázaných pedagogů se s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta setkala.

11 napadených pedagogů uvádí, že s fyzickým útokem či ničením osobních věcí se nikdy nesetkal. Jediný typem napadení byla verbální agrese.

Jelikož se jedná o otevřenou otázku, byly odpovědi na základě podobnosti byly rozřazeny do 5 kategorií.

Respondenti, kteří se setkali s verbálním napadením, zaznamenali tyto varovné signály: rozčílení, změnu chování, slovní vulgarismy vůči spolužákům, zhoršení prospěchu. Celkem 4 (36 %) respondenti u studenta zaregistrovali

rozčilení. Změnu chování uvedli 3 (27 %) respondenti. Dále 3 (27 %) pedagogové si všimli, že student, před verbálním útokem pedagogů slovně napadal i své spolužáky. Celkem 2 dotázaní zpozorovali u studenta agresivní chování vůči svým spolužákům a zhoršení prospěchu uvedl celkem 1 (9 %) respondent.

6 DISKUZE

V diskuze se věnujeme porovnání výsledků a doporučením pro vnímání a vyhodnocení varovných signálů v oblasti bezpečnosti žáků a školy.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo, co pedagogové identifikují jako varovný signál.

Nejčastější odpovědí, kterou uvedlo 34% respondentů byla agrese. Ale jak Martínek, tak i Janošová uvádí, že agrese je už samotné chování, jednání vůči objektu nebo osobě se záměrem ublížit. Celkem 22% dotázaných uvedlo, že za varovný signál považují změnu v chování, což varovný signál dle Sladkého je. Další odpovědí byla šikana, tato otázka má 16% zastoupení. Ani tato odpověď není varovným signálem, ale pojem šikana, lze chápat jako problémové chování. MŠMT uvádí, že problémové chování je jak šikana, tak i agrese. Celkem 9% dotázaných pedagogů uvedlo, že varovný signál identifikují jako zhoršení prospěch a 9% respondentů si myslí, že varovný signál je impulzivita Sladký a Dwyer ve své literatuře uvádí, že varovným signálem je impulzivita tak i zhoršení prospěchu. 4% dotázaných pedagogů uvedlo, že identifikují výhrůžky jako varovný signál a 3% uvádí, že častá absence je varovným signálem. Dle odborné literatury jsou tyto odpovědi varovnými signály. Zbývá 3% pedagogů v dotazníkovém šetření uvedla, že za varovný signál považují slovní napadení, neboli slovní agresi, která už je napadnutím, Martínek slovní agresi popisuje jako zesměšňování či nadávky.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že pedagogové si násilí na školách běžně uvědomují, a dokážou ho charakterizovat. Skoro polovina respondentů neumí varovné signály pojmenovat, identifikovat je. Při zamyšlení se nad odpověďmi

uváděla chování, které je problémové. MŠMT uvádí, že problémové chování je např.: agrese, šikana, kyberšikana, násilí, vandalismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, krádeže, loupeže, vydírání, vyhrožování, záškoláctví atd. Závěrem lze říci, že polovina respondentů varovné signály chápe stejně, jako problémové chování.

Publikace Indicators of School Crime and Safety: 2019 (dále ISCS), vydanou v červenci 2020 v Americe. Na statistickém šetření v této publikaci se podíleli The Bureau of Justice Statistics a National Center for Education Statistics pokládala otázky učitelům veřejných po celé USA. Tato publikace je vhodná k porovnání s prvním a druhým cílem naší bakalářské práce. Prvním cílem bylo, zjistit s jakým typem napadení se pedagogové setkávají nejčastěji a druhým cílem bylo, zjistit na jakém druhu školy, se pedagogové s napadením ze strany studenta setkávají nejčastěji. Publikace ISCS se zabývá všemi formami rizikového a problémového chování studentů v USA, tyto fenomény analyzuje, komparuje a vyhodnocuje. Pro naše účely použijeme pouze analýzy a statistiky, které souvisejí s napadením pedagoga studentem. v této publikaci je uvedena statistika, s jakým typem napadení se pedagogové setkávají nejčastěji a na jakém druhu školy se pedagogové s napadením setkávají nejčastěji, tato studie probíhala ve školením roce 2015-2016.

V USA nemají druhy středních škol, tak jako máme v ČR. Abychom mohli námi dosažené výsledky porovnat s USA museli jsme v kapitole Vyhodnocení v podkapitole Vyhodnocení cílů práce vyhodnotit výsledky nejprve dle druhu střední školy a následně druhy nerozlišovat a uvést výsledek v součtu všech druhů středních škol. Proto jsme se rozhodli, že v této kapitole nebudeme rozlišovat druhy středních škol. Celkem 18% respondentů našeho dotazníkového šetření má zkušenost verbálním napadením. ISCS uvádí,

že 10% pedagogů bylo verbálně napadeno a 6% respondentů bylo napadeno fyzicky. Žádný z našich respondentů tuto zkušenost nemá. (

Pedagogové, kteří uvedli, že byli napadeni studentem, se také liší dle druhu školy. ISCI uvedla že 9% pedagogů pracujících na základní škole bylo napadeno studentem a 11 % respondentů bylo napadeno fyzicky. Na středních školách se s fyzickým násilím setkali 2% pedagogů a 9% bylo napadeno verbálně. Z našeho dotazníkového šetření vyplývá, že 17% respondentů pracujících na základní škole bylo napadeno verbálně, 18% respondentů, kteří pracují na střední škole. Žádný z respondentů pracujících jak na základní, tak na střední škole nemá zkušenost s fyzickým napadením.

Z komparace plyne, že naši respondenti mají větší zkušenost s verbálním napadením než respondenti z USA. Tento poznatek nemusí být úplně pravdivý. Otázka, kterou jsme položili respondentům zněla: setkali jste se někdy s napadením ze strany studenta. Tudíž naši respondenti uváděli své zkušenosti za dobu své pedagogické praxe. Zatímco otázka, která byla položena v USA byla zmapována za krátké časové mezi lety 2015-2016.

Třetím cílem bakalářské bylo zmapovat četnost agresivního chování studentů vůči pedagogům. Celkem 79 % respondentů našeho dotazníkového šetření uvedlo, že se s agresivním chováním nikdy neseťkalo. Společnost Cepros prováděla výzkum Agresivní chování žáků ve školách z pohledu učitelů a žáků 2. stupně, který vedl PhDr. Csemy. Výzkumný projekt probíhal mezi lety 2010-2013 v České republice, respondenti projektu byli také pedagogové ze základních a středních škol. Cepros uvádí, že 52% respondentů se s agresí nikdy neseťkalo. Odpověď typu s agresivním chováním se setkávám 1x ročně v Cepros uvedlo 29% respondentů, u nás se jedná o 8%. Ve 12% zastoupení našich respondentů se s agresivním chováním ze strany žáka setkává 1 x

měsíčně a více v porovnání s 19% zastoupením Cepros. Csémy říká, že se slovní agresí žáků vůči své osobě se v přibližně stejné míře setkávají muži i ženy, jednotlivé věkové skupiny učitelů i učitele s různou délkou praxe. (Csémy 2014)

Výsledky našeho šetření při toleranci 10% se shodují pouze v odpovědi – s agresí se setkávám 1x měsíčně a více. Ostatní odpovědi našeho dotazníkového šetření jsou výrazně lepší než u výzkumu, který prováděl Csémy. Můžeme vidět 27% rozdíl v odpovědi – nikdy jsem se s fyzickým napadením nesetkal. Kolář uvádí, že pedagogové mohou mít problém s veřejným přiznáním, že se stali oběťmi agresivního chování žáka. Tuto skutečnost berou jako selhání. (Kolář 2016, Csémy 2014)

Asociace bezpečná škola ve svém výzkumném šetření, položila obdobnou otázku jako my našim respondentům. Cítí se být dostatečně poučeni, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením? Tato otázka byla položena v dotazníkovém šetření související se čtvrtým cílem práce. Čtvrtým cílem bylo zjistit, zda se pedagogové cítí být dostatečně poučeni.

Asociace zkoumala, zda jsou všichni zaměstnanci dostatečně poučeni, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením. Z výzkumného šetření vyplynulo, že 59% škol má dostatečně poučené své pedagogy. Z našeho výzkumu vyplynulo, že 57% se cítí být dostatečně poučeni.

Z výzkumu Asociace bezpečná škola plyne, že školy se primárně spoléhají na ústní instrukce a reakce v případě incidentních situací. Tento výsledek jasně ukazuje, že ve většině škol stále převažuje názor, že ústní instrukce jsou dostatečné.

Stále se objevuje přesvědčení, že na naší škole se nic nestane. Je pravděpodobné, že stejně smýšlely i školy, které se nakonec staly místem násilného incidentu. Ve školním prostředí by se měla uplatňovat zásada řízení rizik, která říká, že i malé nebo velmi malé riziko by mělo být zpracováno, pokud by následky rizikové události byly pro jednotlivce nepřijatelné. (Sladký 2022)

6.1 Doporučení pro praxi

Vzdělávat nejen pedagogy, ale také ostatní zaměstnance školy a studenty. Nejvhodnějším způsobem osvěty, jsou preventivní programy, které by pedagogy seznamovali s opatřeními, jak reagovat na konkrétní mimořádnou událost.

Poskytovat návody konkrétních postupů, které by vedli teoretický i praktický výcvik, tak aby reflektoval nejčastější situace, ke kterým v rámci školního prostředí dochází. Vhodným programem je vzdělávací seminář k principům řízení rizik „útočník ve škole“ a vnímání varovných signálů – Asociace bezpečná škola pořádá odborný seminář s cílem detailněji seznámit účastníky školských zařízení s principy řízení bezpečnosti v rámci projektu "Bezpečná škola". Hlavním cílem semináře je zajistit, aby jednotlivé aspekty bezpečnosti tvořily součást jednotného preventivního celku a aby pedagogové dokázali včas rozpoznat varovné signály, které jsou vysílány.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se zabývali varovnými signály, které mohou pedagogové před napadením studentem ve školním prostředí pozorovat a na jejímž základě mohou mimořádnou situaci vyhodnotit a tím události předejít.

V teoretické části jsme charakterizovali varovné signály, také jsme stručně popsali legislativu, která se váže k problematice tématu. Dále jsme vymezili pojmy rizikové chování a agrese.

Výzkumná část analyzuje rozpoznání varovných signálů pedagogy a jejich výskyt před napadením. Hlavním cílem ve výzkumné části bylo zodpovědět: Co pedagogové identifikují jako varovný signál?

Zmapování situace bylo provedeno kvantitativní výzkumnou metodou a formou anonymních dotazníků. Respondenti byli pedagogové základních a středních škol Prahy 14. Pedagogům byly položeny otázky, které zjišťovali, co pedagogové považují za projev varovného signálu, zda byli studentem napadeni, v jakékoliv podobě, a zda se cítí dostatečně poučeni, kdyby k incidentu došlo.

V závěru výzkumné části jsme komparovali výsledky cílů práce s výsledky studií jiných autorů.

Pedagogové se nejčastěji setkali s verbálním napadením. Paradoxně nejčteněji se cítili být napadeni pedagogové ze základních škol a to až 1 x měsíčně.

Pedagogové se cítí být v problematice dostatečně poučeni. Varovných signálů jsou si vědomi. Za varovný signál považují především agrese. Ovšem agrese je již konkrétní forma útoku či napadení.

Při porovnání výsledků jiných autorů jsme došli ke shodě v setkání s verbálním napadením pedagogů.

Domníváme se, že vlivem této bakalářské práce mohlo dojít k hlubšímu uvědomění zúčastněných pedagogů nad vážností tohoto tématu, k uvědomění si variability varovných signálů a zamyšlením se, jak reagovat na konkrétní incident či jakoukoliv mimořádnou událost ve školním prostředí.

Čím edukovanější osobnost pedagoga v tomto tématu je, tím jeho přístup k problémovým studentům je jistější a bezpečnější, a to nejen pro něho samotného, ale i pro celý školní systém.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

USA – Spojené státy americké

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

ISCS – Indicators of School Crime and Safety

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi*. Praha: Grada, 2020. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2731-8.
2. Zákon č. 561/2004 Sb. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. In.: Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
3. MIOVSKÝ, Michal. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. SKÁCELOVÁ, L; ZAPLETALOVÁ, J; NOVÁK, P. Praha: TOGGA, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.
4. BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním: cesta institucionální pomoci*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton, 2016. ISBN 978-80-7387-703-3.
5. MSMT. *Národní strategie primární prevence u rizikového chování u dětí a mládeže 2019-2027*. [online] 2013. Dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
6. SLADKÝ, Libor, Tibor A. BREČKA a A KOL. *Manuál bezpečné školy.: Bezpečná škola a školské zařízení v kontextu ČSN 73 4400*. Praha: Asociace bezpečná škola, 2022. ISBN 978-80-908515-1-1.
7. VÝROST, Jozef, Ivan SLAMĚNÍK a Eva SOLLÁROVÁ, ed. *Sociální psychologie: teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada, 2019. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5775-9.
8. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.
9. KELLNER, Tomáš, Petr HÝL, Marie ŠVADLENOVÁ a Renata FAMĚROVÁ. *STUDIE POTŘEB OBĚTÍ TRESTNÝCH ČINŮ: projekt*

„Proč zrovna já? II“ [online]. Česká republika: Probační a mediační služba, 2020 [cit. 2023-04-04]. ISBN CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_029/0003557.

Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/08/projekty_PZJII_STUDIE_POTREB_OBETI_200820.pdf

10. CLARK Kevin R, Suzieann M BASS a Sonja k BOITEAUX. *Survey of Educators' Preparedness to Respond to Active Shooter Incidents*. American Society of Radiologic Technologists. 2018 [cit. 2023-04-04]. ISSN 0033-8397. Dostupné z: <http://www.radiologictechnology.org/content/90/6/541.short>
11. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, enviromentální bezpečnosti a plánování obrany státu* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2016 [cit. 2023-04-17].
12. BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. v Praze: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-330-1.
13. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-9274-8.
14. SVOBODOVÁ, Zuzana. *Konflikty ve škole: od prevence k řešení*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7676-154-4.
15. PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrát, aniž by někdo prohrál*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4485-8.
16. JEDLIČKA, Richard. *Pedagogická psychologie pro učitele: Psychologie ve výchově a vzdělávání*. Havlíčkův Brod: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-2164-9.
17. VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-9173-4.

18. National Center for Education Statistics. (2022). *Teachers Threatened With Injury or Physically Attacked by Students. Condition of Education*. U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences. Retrieved [date], from <https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator/a05>.
19. CSÉMY, Ladislav, Tamara HRACHOVINOVÁ, Olga STAROSTOVÁ a Petr ČÁP. *Agresivní chování ve školách z pohledu učitelů a žáků 2. stupně základních škol v ČR: Přehled hlavních výsledků výzkumného projektu realizovaného za podpory Grantové agentury České republiky, grant č. p407/10/0928, v letech 2010-2013* [online]. Praha: CEPROS - Centrum výzkumu protidrogových služeb a veřejného zdraví, o.p.s., Praha, březen 2014, 2014 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://skolasanov.cz/files/dokumenty/agresivita-zs-infobrozura.pdf>
20. VOSSEKUIL, Bryan, Robert A. FEIN, Marisa REDDY, Randy BORUM a William MODZELESKI. *Final Report and Findings of the Safe School Initiative: Implications for the Prevention of School Attacks in the United States* [online]. Washington, DC: Secret Service and U.S. Department of Education, 2002 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://www2.ed.gov/admins/lead/safety/preventingattacksreport.pdf>
21. MOORE, Mark H., Carol V. PETRIE, Anthony A. BRAGA a Brenda L. MCLAUGHLIN. *Deadly Lessons: Understanding Lethal School Violence* [online]. 2003, 400 [cit. 2023-05-17]. Dostupné z: doi:0.17226/10370
22. SCHEITHAUER, Herbert, Vincenz LEUSCHNER a NETWASS Research Group. *Krisenprävention in der Schule*. Stuttgart: Kohlhammer, 2014. ISBN 978-3-17-022694-4.
23. DWYER, D a C WARGER. *Early Warning, Timely Response: a Guide to Safe Schools* [online]. 1998, 40 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/early-warning-timely-response-guide-safe-schools>

24. BONDÜ, Rebecca a Herbert SCHEITHAUER. *Explaining and Preventing School Shootings: Chances and Difficulties of Control. Control of Violence* [online]. New York, NY: Springer New York, 2011, 2011-10-18, 295-314 [cit. 2023-05-18]. ISBN 978-1-4419-0382-2. Dostupné z: doi:10.1007/978-1-4419-0383-9_12
25. NOVOTNÁ, Hedvika a Magdaléna ŠŤOVÍČKOVÁ. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-052-9.
26. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513.
27. FIEDLER, Nora, Friederike SOMMER, Vincenz LEUSCHNER a Herbert SCHEITHAUER. *Student Crisis Prevention in Schools: The NETWORKS Against School Shootings Program (NETWASS) – An Approach Suitable for the Prevention of Violent Extremism?* [online]. 2020, 13 [cit. 2023-05-16]. Dostupné z: doi:10.3233/DEV-190283
28. SLADKÝ, Libor a Tibor BREČKA. *Prevence agrese ve školách a školských zařízeních: výstup z anket s komentáři*. Karlovy Vary: Asociace bezpečná škola, 2022. ISBN 978-80-908515-0-4.

9 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1.....	34
Obrázek 2	35
Obrázek 3	36
Obrázek 4	37
Obrázek 5	38
Obrázek 6	39
Obrázek 7	40
Obrázek 8	41
Obrázek 9	42
Obrázek 10.....	42
Obrázek 11	43
Obrázek 12.....	44
Obrázek 13.....	45
Obrázek 14.....	46
Obrázek 15.....	47
Obrázek 16.....	48
Obrázek 17	49
Obrázek 18.....	50
Obrázek 19.....	52

10 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Dotazník

Dobrý den,

Mé jméno je Valerie Sucharová a jsem studentkou posledního ročníku bakalářského. ČVUT- fakulta biomedicínského inženýrství. Ráda bych Vás požádala o pár minut Vašeho času k vyplnění mého dotazníku, který je nezbytný pro zpracování mé bakalářské práce na téma Varovné signály ve školním prostředí jejich zaznamenávání a vyhodnocení. Hlavním cílem této práce je zmapovat současnou situaci v uvedené problematice, zaměřit se na prevenci a zvýšit povědomí o této problematice nejen mezi pedagogy.

Tento dotazník je určen jak pro pedagogy, tak i pro ostatní zaměstnance školy. Pro uspokojivý výsledek výzkumu je důležitá návratnost, proto bych Vás ráda požádala o jeho vyplnění. Dotazník je samozřejmě anonymní, data budou sloužit pouze pro účely statistiky a jeho kompletní vyplnění by Vám nemělo zabrat více, jak 10 minut.

Předem Vám moc děkuji za a ochotu a spolupráci

Valerie Sucharová

1. Pohlaví

- Žena Muž

2. Věk

- 20-29 let 40-49 let
 30-39 let 50-59 let

- 60 a více let
3. Délka učitelské praxe či délka práce ve školství
- méně než 5 let
  - 6-9 let
  - 10-19 let
  - 20-29 let
  - 30 a více let
4. Na jakém typu školy pracujete?
- Základní škola
  - Střední škola – gymnázium
  - Střední škola – střední odborná škola
  - Střední škola – střední odborné učiliště
5. Počet studentů ve škole
- méně než 250 žáků
  - 250-500 žáků
  - 500 a více žáků
6. Co byste považovali za varovný signál?
- Zhoršení prospěchu
7. Setkali jste se někdy s fyzickým či verbálním napadením ze strany studenta ve školním prostředí?
- Ano
  - Ne
8. Pokud jste byli napadeni, o jaký typ napadení se jednalo?
- Urážky, nadávky
  - Vyhrožování
  - Fyzické napadení
  - Ničení osobních věcí
9. Pokud jste byli napadeni, jakého pohlaví byl pachatel?
- Dívka
  - Chlapec

10. Pokud jste byli napadeni, jaký byl věk pachatel?

- 6-10 let
- 11-15 let
- 16-19 let

11. Jaké změny jste zaznamenali u studenta před útokem?

- Změna vzhledu
- Zhoršení prospěchu
- Změna v chování
- Sebepoškození
- Šikana
- Užívání alkoholických nápojů, psychotropních či omamných látek
- Změna kamarádů

12. Jaké varovné signály jste zaznamenávali před útokem?

13. Pokud jste se s napadením ze strany studenta setkali, jak byste popsali varovné signály?

- Signály byly velmi zřetelné a snadno rozpoznatelné
- Varovné signály byly obtížně rozpoznatelné a museli jste je pozorovat velmi pečlivě
- Nepozorovali jste žádné varovné signály

14. Jak často se setkáváte s agresivním chováním studentů?

- Každý den
- 1x týdně
- 1x měsíčně
- 1x ročně
- Nikdy

15. Cítí se dostatečně poučení, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením?

- Ano
- Ne
- Nevím

Otázka č. 15 Cítí se pedagogové dostatečně poučeni, jak reagovat na incident či mimořádnou událost projevené agrese či napadením?

Celkem 35 respondentů (56%) odpovědělo, že ano. Dotázaných respondentů, kteří se necítí být poučeni bylo 20 (32%) a 7 (12%) pedagogů neví.

16. Cítíte se dostatečně poučeni o problematice aktivního střelce?

- Ano
- Ne
- Nevím

17. Má škola písemně zpracované postupy (komu útok oznámit – ZZS, PČR, OSPOD, ředitel, atd.) a jak řešit postupně napadení (verbální, fyzické, vyhrožování) pedagoga žákem?

- Ano
- Ne
- Nevím

18. Má škola zpracovaný postup pro případnou hrozbu útoku ze strany žáka?

- Ano
- Ne